

Nr 30

Elever visar vad de kan

Två studier kring ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3

Barbro Hagberg-Persson, Cecilia Wiberg

2013

Abstract

Barbro Hagberg-Persson, Cecilia Wiberg, 2013: Elever visar vad de kan. Två studier kring ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3. Svenska i utveckling nr 30. Uppsala universitet, Uppsala.

Students show what they know. Two studies concerning the national Grade 3 test for Swedish and for Swedish as a second language. In this study, more detailed knowledge is gathered in two key areas related to Sweden's national test for Grade 3 pupils in the subjects of Swedish and Swedish as a second language. The first investigation (see chapter 2) takes as its starting point the fact that pupils who follow the national curriculum for Swedish perform better than pupils who follow the national curriculum for Swedish as a second language. Consequently, an analysis is conducted of the Grade 3 test results for a number of multilingual pupils for the years 2009–2011.

The second investigation (see chapter 3) proceeds from the assumption that the tests should contribute to as equivalent an assessment as possible. This study is limited to a calculation of points for the reading texts included in the Grade 3 test for the period 2009–2012.

The aim of the first investigation is thus to study in more detail a number of multilingual pupils who followed the national curriculum for Swedish as a second language from 2009 to 2011 and analyse what their Swedish language ability is like, as seen through the Grade 3 test on the subject.

The results of this study indicate that the majority of the multilingual pupils meet the standards required for the different parts of the test but that more pupils meet the standards required for the oral parts than for the reading and writing parts. In a more in-depth analysis, it is found that pupils had the greatest difficulty meeting the standards required for the parts that test reading of a factual text, followed by reading of a narrative text.

The second investigation is aimed at mapping in what way the reading material included in the Grade 3 test for the period 2009–2012 can be considered to meet the requirement of equivalent assessment over time. A comparison is made between the pupils' results for the different reading texts and an assignment of points determined in advance for the lowest passing level required for the different texts.

The results of this study indicate that the texts investigated meet the requirement for equivalent assessment over time. The adjustment of points assigned to the texts, moving the level a point or two up or down relative to the degree of the text's difficulty, worked well. Furthermore, the majority of pupils achieve high points on the two reading tests, but the narrative texts are easier for pupils to process than the factual texts.

Innehåll

1	Två undersökningar i anslutning till ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3	7
1.1	Undersökningarnas utgångspunkter	7
2	En studie av flerspråkiga elevers svenska språkförmåga i relation till det nationella provet i årskurs 3	9
2.1	Bakgrund	9
2.1.1	Studiens utgångspunkter	10
2.1.2	Syfte och frågeställningar	11
2.1.3	Vardagsspråk och skolspråk	12
2.1.4	Elevers läs- och skrivutveckling	13
2.1.5	Bedömning av elevers skolkunskaper	14
2.2	Material och metod	15
2.2.1	Databearbetning	15
2.3	Resultat	16
2.3.1	Elevernas delprovsresultat	17
2.3.2	Elevernas muntliga språkförmåga	18
2.3.3	Elevernas läsförmåga	19
2.3.4	Elevernas skrivförmåga	22
2.3.5	Läro- och elevbedömningar	25
2.4	Diskussion	26
2.4.1	Flerspråkiga elever	26
2.4.2	Bedömning	29
2.4.3	Studiens reliabilitet och validitet	30
3	Kravsättning av läsproven i årskurs 3	31
3.1	Inledning	31
3.1.1	Syfte	32
3.1.2	Frågeställningar	32
3.2	Ämnesprovets bakgrund	32
3.2.1	Förberedande utprövningar inför det första nationella provet i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3, 2009	34
3.2.2	Framtagningsprocess av texter till de nationella proven i svenska och svenska som andraspråk efter 2009	35
3.2.3	Kravsättning	36
3.3	Metod och material	37
3.4	Resultat	39
3.4.1	Fördelning av elevresultat, berättande texter	39
3.4.2	Fördelning av elevresultat, faktatexter	43
3.5	Avslutande diskussion	47
3.5.1	De berättande texterna	47
3.5.2	Faktatexterna	49

3.5.3	Texternas kravnivåer.....	49
3.5.4	Samtidig kalibrering.....	50
4	Framåtblickar.....	51
	Litteratur.....	53
	Bilaga 1 Kunskapsprofil.....	56
	Bilaga 2 Självbedömning	59
	Bilaga 3 Gemensamt svarsblad Blodligan	60
	Bilaga 4 Bedömningsunderlag – Skrivning	61

Förord

Svenska i utveckling är en rapportserie som främst redovisar studier som utförs med de nationella proven i svenska och svenska som andraspråk som underlag men även andra arbeten med anknytning till skola och utbildning. Gruppen för nationella prov i svenska och svenska som andraspråk arbetar på Skolverkets uppdrag vid Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.

När de nationella proven för årskurs 3 utvecklades rapporterades det arbetet i en rapport (Svenska i utveckling nr 28) av Barbro Hagberg-Persson och hennes medarbetare. När nu proven för årskurs 3 har genomförts några år har gruppen runt proven i årskurs 3 genomfört uppföljningsstudier av olika slag. I den här rapporten presenteras två sådana studier. Den första har genomförts av Barbro Hagberg-Persson som är universitetslektor och provansvarig för proven i svenska och svenska som andraspråk. Hon undersöker hur elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk klarar de olika delproven som mäter elevernas förmåga när det gäller att tala, läsa och skriva.

Den andra studien har Cecilia Wiberg genomfört. Hon är provkonstruktör för proven i årskurs 3 och också verksam som lärare i grundskolans tidigare år. Undersökningen koncentreras på de olika delproven i läsande, både skönlitterära texter och faktatexter för elever i den aktuella åldern. Bland annat redovisas hur poängsättningen fungerat för texter av något olika svårighetsgrad, så att provresultaten blir jämförbara över tid.

De nationella proven i svenska och svenska som andraspråk har tagits väl emot i skolorna, och många lärare och elever har varit och är inblandade i arbetet med att ta fram nya prov varje år. Fler studier behöver genomföras för provutvecklingen och i rapportens sista kapitel ges några framåtblickar.

Uppsala i maj 2013

Eva Östlund-Stjärnegårdh

universitetslektor

projektledare för Nationella prov i svenska och svenska som andraspråk

1 Två undersökningar i anslutning till ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3

Barbro Hagberg-Persson

Ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk följer de riktlinjer som gällande läroplan och kursplaner föreskriver. För åren 2009–2011 är det Lpo94 och de målformuleringar som utarbetades 2008 som ligger till grund för provets utformning (Skolverket 2009). Från och med 2012 görs provet i enlighet med Lgr11 och de intentioner som framgår av de två kursplaner som är kopplade till denna läroplan (Skolverket 2011a).

I den här rapporten ingår två undersökningar. Den första studien fördjupar kunskaperna om andraspråkselevs resultat på ämnesprovet under åren 2009–2011. Här har 34 elevers resultat på de olika delproven, en självbedömning som eleverna gjort i anslutning till ämnesprovet samt lärarnas bedömning av elevernas förmågor analyserats. Den andra studien fokuserar hur ämnesprovets olika lästexter under perioden 2009–2012 har kalibrerats mot varandra. I denna undersökning har samma elever utfört de delprov som prövar elevernas förmåga att kunna läsa en berättande text. På ett likartat sätt har delproven som prövar elevernas läsförmåga av en faktatext undersökts.

Syftet är således att dels belysa elevperspektivet, dels belysa en del av ämnesprovets kvalitetssäkring. Dessa två perspektiv har varit lika angelägna att fördjupa kunskaperna om då de vart och ett på sitt sätt, framträtt som viktiga komponenter för den fortsatta provutvecklingen enligt riktlinjer för Lgr11.

1.1 Undersökningarnas utgångspunkter

Den första undersökningen tar sin utgångspunkt i den nationella resultatinsamlingen (SCB-statistiken) för årskurs 3 som entydigt visar att elever som följer kurplanen i svenska presterar bättre på delproven än elever som följer kurplanen i svenska som andraspråk (Skolverket 2010, Skolverket 2011b, Skolverket 2011c, Skolverket 2012a).

En annan intressant utgångspunkt är iakttagelsen att få elevlösningar som Institutionen för nordiska språk fått ta del av anger att eleverna följer kursplanen i svenska som andraspråk. Trots att insamlingen för dessa elever har utökats under årens lopp har samma mönster kvarstått, dvs. institutionen får in ett

förhållandevis litet urval elevlösningar från elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk.

Ur flera lärarenkäter framkommer det dessutom att ett antal elever undervisas både utifrån kursplanen i svenska och utifrån kursplanen i svenska som andraspråk (Skolverket 2010, Skolverket 2011b, Skolverket 2011c, Skolverket 2012a). Det visar att det fortfarande finns betydande oklarheter kring vilken kursplan elever som har svenska som sitt andraspråk ska följa. Det blir därför än viktigare att utifrån det befintliga material som finns på institutionen kunna fördjupa kunskaperna om hur just denna elevgrupp visar sin språkliga förmåga i relation till provets utformning.

Den andra undersökningen syftar till att säkra kvaliteten i kravsättningen av ämnesprovets två läsprov som är poängsatta. Dessa två delprov har under åren kunnat stabiliseras med stöd av både provresultat och utprovningresultat. Samma elevers läsförmåga har alltså kunnat iakttas och analyseras då elevernas resultat på det skarpa provet har kunnat jämföras med elevernas poäng på utprovningstexterna.

Genom Skolverkets försorg tilldelades Institutionen för nordiska språk extra medel under åren 2011–2012 för att kunna fördjupa kunskaperna om metod för kravsättning av de två delprov som prövar elevernas grundläggande läsförståelse och som är poängsatta. Som ett led i denna strävan har en jämförande studie genomförts där samma elever har utfört de delprov som prövat elevernas förmåga att kunna läsa antingen en berättande text alternativt en faktatext, under åren 2009–2012.

2 En studie av flerspråkiga elevers svenska språkförmåga i relation till det nationella provet i årskurs 3

Barbro Hagberg-Persson

Undersökningen som redovisas i detta kapitel fokuserar på hur elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk klarar de olika delproven som mäter elevernas förmåga när det gäller att tala, läsa och skriva.

2.1 Bakgrund

I juni 2008 antogs mål i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3. Dessa infördes som ett tillägg i läroplanen, Lpo 94. Samtidigt bestämdes att nationellt prov i svenska och svenska som andraspråk skulle vara ett och samma prov för de två ämnena, med till viss del skilda bedömningsgrunder. Det bestämdes också att en första utprovningssomgång av ämnesprovet skulle genomföras i årskurs 3 under våren 2009 (Hagberg-Persson 2010a:7). Den 1 juli 2011 trädde en ny läroplan (Lgr 11) med nya kursplaner i svenska och svenska som andraspråk i kraft. I dessa kursplaner framgår det tydligt vilka förmågor som eleverna ska ha utvecklat och uppnått i slutet av årskurs 3.

På många sätt överensstämmer kunskapskraven i Lgr 11 med målformuleringarna som den tidigare läroplanen (Lpo94) utgick från. För elevernas läsförmåga innebär det att eleven i slutet av årskurs 3 även fortsättningsvis ska kunna läsa bekanta och elevnära texter med flyt. Kunskapskraven enligt Lgr11 utvidgar dock elevernas godtagbara kunskaper till att också gälla användningen av lässtrategier och förmåga att kunna samtala om en text på olika sätt.

Vidare ska eleverna liksom tidigare kunna skriva med läslig handstil, använda stor bokstav, punkt och frågetecken samt stava ord som eleven själv ofta använder. Likaså ska de kunna skriva berättande texter med en röd tråd. Eleverna ska också som tidigare kunna skriva en enkel faktatext, och i kunskapskraven preciseras denna förmåga ytterligare. Här framgår det att eleverna från någon anvisad källa ska kunna söka information, använda egna formuleringar, ämnesspecifika ord och begrepp samt kombinera sina texter med bilder. Dessutom ska eleverna kunna skriva på dator, ge enkla omdömen om sina egna och andras texter samt på ett enkelt sätt bearbeta dem.

När det gäller elevernas muntliga förmåga ska de i likhet med tidigare krav kunna ställa frågor, ge kommentarer och framföra egna åsikter. De ska även kunna berätta och beskriva vardagliga händelser samt kunna ge och ta enkla muntliga instruktioner. I nu gällande kunskapskrav ingår det också att eleverna ska kunna uppvisa ett grundläggande ordförråd, uppmärksamma när språkliga missförstånd uppstår, kunna be om förtydliganden samt använda sig av språkliga strategier för att göra sig förstådd.

Då utvärderingarna under åren 2009–2011 varit övervägande positiva har merparten av ämnesprovets grundstruktur kunnat behållas (Skolverket 2010, Skolverket 2011b, Skolverket 2011c). Fortfarande gäller att det är ett ämnesprov för de båda svenskämnen med till viss del skilda bedömningsgrunder för de elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk. Likaså är det den lägsta godtagbara kunskapsnivån för en elev i årskurs 3 inom områdena tala, läsa och skriva som prövas genom provet. Vissa justeringar har naturligtvis gjorts. Sålunda har ytterligare ett delprov lagts till som belyser elevernas läsförmåga än mer i enlighet med gällande kunskapskrav. Vidare är elevernas faktaskrivande i provet anpassat för att stämma med nuvarande kursplan.

I 2012 års ämnesprov ingår därmed åtta delprov: ett muntligt delprov, fyra delprov som prövar elevernas läsförmåga ur olika aspekter och tre delprov som rör elevernas skrivförmåga. Denna fördelning är en riktlinje för kommande års ämnesprov men kan komma att förändras över tid då inte alla kunskapskrav kan prövas varje år.

2.1.1 Studiens utgångspunkter

Ämnesprovet i årskurs 3 har både en summativ och en formativ funktion. Det innebär att provet ska vara dels en avstämning av elevernas tal-, läs- och skrivförmåga i slutet av det tredje skolåret, dels ett avstamp inför elevernas fortsatta språkutveckling. Eftersom elever i årskurs 3 är i begynnelsen av sin skolkarriär är det viktigt att framhäva provets formativa funktion. Eleverna har många år framför sig i skolan där de kan vidareutveckla sina olika förmågor i en mängd avseenden

Ämnesprovet består av olika delprov som prövar elevernas förmåga inom områdena tala, läsa och skriva. Under åren 2009–2011 har provet bestått av totalt åtta delprov. I de olika delproven har såväl elevernas muntlighet som elevernas läs- och skrivfärdigheter prövats. Fem av dem har funnits med under hela perioden, två av dessa rör elevernas läsförmåga och tre elevernas skrivförmåga. Övriga delprov har funnits med under två år. Dessa delprov berör speciellt området tala men även områdena läsa och skriva finns med bland dem.

De två läsprov som funnits med under perioden 2009–2011 bygger dels på en berättande text, dels på en faktatext (olika texter för olika år). Till dessa texter hör ett antal flervalsfrågor som eleverna ska svara på. Flervalsfrågorna är formulerade utifrån två aspekter: frågor där svaret med viss omformulering kan

hämtas direkt ur texten (lokalisering av information) och frågor där svaret finns inbyggt i textens sammanhang och där informationen måste tolkas och/eller integreras (tolkning och/eller integrering av information) (Hagberg-Persson 2010b:15).

De tre delprov som prövar elevernas skrivförmåga och som funnits med under åren 2009–2011 består dels av en berättelse, dels av en faktatext (olika texter för olika år). I den berättande texten ska eleverna kunna formulera ett händelseförlopp. Denna text används även för det delprov som prövar elevernas förmåga till stavning och interpunktion. I faktatexten ska eleverna utifrån en faktabild beskriva eller förklara enkla fakta som bilderna illustrerar. Delprovet som prövar om eleverna kan skriva läsligt för hand har funnits med under två år. Detta delprov ingår inte i föreliggande studie.

2.1.2 Syfte och frågeställningar

I samband med provets genomförande görs kontinuerliga utvärderingar av prov och provresultat. Totalinsamlingar av elevernas delprovresultat sammanställs på nationell nivå av Statistiska Centralbyrån (SCB) på uppdrag av Skolverket (förutom 2009 då bara 400 skolor ingick). Vid sidan om det har Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet, varje år begärt in elevlösningar från elever födda vissa månader och vissa dagar samt lärarenkäter för närmare utvärderingar och djupare analyser. Resultatet av dessa utvärderingar är i stora drag samstämmiga. Ett återkommande resultat är att elever som följer kursplanen i svenska presterar bättre än elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk (Skolverket 2010, Skolverket 2011b, Skolverket 2011c).

Mot denna bakgrund är det intressant att fördjupa kunskaperna om flerspråkiga elevers språkförmåga i de lägre skolåren. Syftet med denna studie är sålunda att närmare studera ett antal flerspråkiga elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk mellan åren 2009 och 2011 och analysera hur deras svenska språkförmåga ter sig, sedd genom ämnesprovet i årskurs 3.¹ Speciellt kommer de fem delprov som funnits med under hela perioden analyseras, tillsammans med lärar- och elevkommentarer. Frågeställningarna som ansluter till syftet kan formuleras enligt följande:

- Vad visar de olika delprovresultaten?
- Vad behärskar eleverna och vad behöver de utveckla inom områdena tala, läsa och skriva?
- Hur uttalar sig lärarna om elevernas språkförmåga och hur bedömer eleverna själva sin egen språkförmåga?

¹ Studien finns även redovisad i förkortad form i SMDI:s konferensvolym 2013 (Hagberg-Persson 2013, under utgivning).

2.1.3 Vardagsspråk och skolspråk

Den grundläggande språkkompetensen hos barn anses vara etablerad i fyra- till femårsåldern. Det betyder att barns muntliga språkförmåga grundläggs under förskoleåren för att sedan förfinas och utvecklas vidare under kommande uppväxtår (se t.ex. Linell 1978:86, Viberg 1996:122, Eriksen Hagtvet 2004:66, Liberg 2007:14). I samband med skolstarten börjar barnet använda mer komplicerade samtalsmönster där det kommunikativa samspelet fungerar på en mer avancerad nivå (Linell 1978:81 f.). Liberg (2003:79) konstaterar att barnet förs in i alltmer offentliga samtalskulturer. Följaktligen måste barnet vid skolstarten anpassa sig till rådande konventioner i skolkontexten både muntligt och skriftligt (Meek 1991:127). Detta förhållande leder i sin tur till att barnet utvecklar en mer och mer dekontextualiserad språkanvändning, dvs. en språkanvändning som inte är beroende av den omedelbara situationen (Snow 1983:175).

För barn som har svenska som andraspråk är det viktigt att framhäva den skillnad i tidsåtgång som finns mellan att lära sig ett andraspråks grundläggande kommunikativa funktioner och att använda språket i mer kunskapsrelaterade sammanhang (Cummins 1996:62 f.). Cummins hävdar att denna skillnad i tid kan uppgå till flera år för en andraspråksinlärare, där två år anses utgöra en gräns för att behärska språket på en vardaglig nivå och 5–7 år för att behärska språket kunskapsinriktat. Orsaken till inlärningskillnaden ligger bl.a. i att vardagsspråket åtföljs av mer ögonkontakt, mimik och intonation än vad ett kunskapsinriktat uttryckssätt gör. Dessutom påpekar Cummins att alla barn tidigt i livet utvecklar en språklig bas på sitt modersmål till skillnad från ett mer skol- och kunskapsrelaterat språkbruk som eleven, oavsett modersmål, utvecklar under hela sin skoltid.

Med språklig bas menas bl.a. att de grundläggande dragen i modersmålets uttal och grammatik är befästa före skolstarten (Viberg 1996:122). Det innebär i sin tur att en elev som har svenska som sitt andraspråk, och inte har haft möjlighet att utveckla en språklig bas i svenska före skolstarten, måste göra detta parallellt med att hon/han även ska utveckla en språklig utbyggnad i samband med skolgången.

Oavsett språkbakgrund är elevers språkliga utbyggnad intensiv under hela skoltiden. Man brukar t.ex. uppskatta att en elev behärskar ca 10 000 ord på sitt modersmål runt skolstarten och att elevers ordförråd sedan har möjlighet att utvecklas med ett par, tre tusen nya ord för varje år i skolan. När det gäller elever med svenska som andraspråk måste man dock vara medveten om att dessa elevers språkliga bas kan vara ofullständig i jämförelse med elever som har svenska som modersmål. Många andraspråkselever får med andra ord en dubbel börda eftersom de ska lära sig det svenska språkets bas samtidigt som de också ska lära sig ett alltmer avancerat språkbruk på svenska som används i skolan och som det krävs att alla elever lär sig (Viberg 1996:122 f.).

2.1.4 Elevers läs- och skrivutveckling

Att kunna läsa innebär både att kunna avkoda och förstå en text. Hagtvet (2009:175) uttrycker detta som att flytande läsning inte uppstår förrän en elev snabbt och exakt kan avkoda orden i en text samt förstå innebörden av densamma. Hon menar att samordningen mellan fonologi och semantik är nödvändig för att elevers läsning ska kunna etableras och utvecklas. I de fall där detta inte sker är risken stor att elevernas läsförståelse hämmas mest (a.a.).

En ytterligare förklaring kring elevers läsförmåga ges av Hyltenstam (2007). Han redogör för forskning som visar att det finns ett positivt samband mellan elevers läsinlärning och om de behärskar minst 6 000–10 000 ord i undervisningsspråket. Dessutom bör de förstå innebörden av minst sjuttiofem procent av innehållsorden i de texter de läser. Han menar att om dessa förhållanden inte är uppfyllda kan det vara svårt för flerspråkiga elever att förstå principen för hur tal och skrift förhåller sig till varandra (2007:65 ff.). När eleverna så småningom möter mer avancerade texter ökar kraven på dem. Coxhead & Nation (2001:252) menar att det då krävs att de förstår mer än nittio procent av de ord som ingår i texterna. Lindberg (2006:66 ff.) pekar på samma förhållande när hon redogör för de svårigheter som flerspråkiga elever kan möta i samband med läsning av ett antal ämnesspecifika ord och begrepp inom skolans olika ämnen.

Langer (2005: 23) vidgar mötet mellan en läsare och en text genom att införa begreppet *föreställningsvärld* (eng. envisionment). Föreställningsvärlden är den sammanlagda förståelsen en läsare har vid en viss tidpunkt (s.30). För att nå full förståelse krävs dock att läsaren utvecklar olika typer av tolkningar. Dessa tolkningar betecknar Langer med stöd av fyra faser. De fyra faserna berör områden som läsarens tidigare kunskaper och erfarenheter i relation till texten, utveckling av nya tankar och idéer som texten väcker, reflektion och bearbetning av den samt objektifiering av texten i form av begrundan och analys (33 ff.). Tillgång till många språkliga aktiviteter inom skolans ram blir med andra ord en viktig utgångspunkt för utvecklingen av flerspråkiga elevers läsförståelse (Gibbons 2006).

Ledin (1998:5) pekar på förhållandet att skriften delvis är ett nytt språk som ställer andra krav på eleverna än det direkta talet. I sin studie kommer han fram till att lågstadielevs skrivande kännetecknas av att sammanhanget i en text ofta uppstår inom de skilda meningarna. Det innebär att användningen av meningar som skriftliga enheter blir centrala för yngre skolelever (s. 41 ff.).

Gibbons (2006:87 f.) förespråkar en genomtänkt skrivundervisning som lägger vikt vid inlärningsprocessen. I synnerhet gäller det flerspråkiga elever som kan dra nytta av att få lära sig olika skrivkonventioner. För yngre elever kan t.ex. inlärnigen av strukturen för en återberättande text vara en bra början. (Gibbons 2006:101). Smidt (2009:31 f.) hävdar också betydelsen av att på ett systematiskt sätt beskriva vad skrivandet kan användas till i olika sammanhang.

Han redogör för ett exempel i en tredjeklass där olika sätt att skriva används parallellt med varandra i undervisningen. På så sätt ges eleverna möjlighet att utveckla fler genrer än den berättande genren. Brink (2009:129) efterfrågar, i likhet med Smidt, en skrivundervisning som vidgar elevernas förmåga att skriva inom fler genrer än enbart den berättande genren från tidiga skolår.

Sammantaget sker elevers läs- och skrivutveckling parallellt och är beroende av varandra (Liberg 2003:216). I samband med utvecklingen av nya medier ställs dock förändrade krav på elevers läs- och skrivförmåga. Från att som tidigare enbart hantera skrivna texter i pappersformat kommunicerar nu elever allt mer med stöd av multimodala texter. Detta ställer delvis nya och annorlunda krav på elevers läs- och skrivkunskaper än vad som har varit fallet tidigare (Liberg & Säljö, 2010:245).

2.1.5 Bedömning av elevers skolkunskaper

Den internationella undersökningen PIRLS 2006 och 2011 (Skolverket 2007:8, Skolverket 2012b:7) visar att infödda elever i årskurs 4 har bättre läsförmåga än de elever som har utländsk bakgrund. Elever med utländsk bakgrund utgör dock en mycket heterogen grupp med stora individuella skillnader mellan sig (Axelsson 2003:146, Hyltenstam 2007:45). Vissa flerspråkiga elever har mött svenska språket från tidig barndom (Hagberg-Persson 2006:173). Andra elever har vid skolstarten inte haft någon eller ytterst lite kontakt med majoritetsspråket, svenska (Salameh 2012:27).

I PIRLS-undersökningarna 2006 och 2011 framkommer det att elevers läs- och skrivefärdighet vid skolstarten har förbättrats under 2000-talet. Detta i kontrast till att andelen starka läsare i årskurs 4 har minskat under samma tidsperiod (Skolverket 2007:10 f., Skolverket 2012:6 ff.). För att kunna utveckla god läsförmåga krävs förutom att kunna knäcka skriftkoden också mer generella språkliga förmågor som stort ordförråd, förmåga att återge satser och berättelser samt att kunna vara en aktiv samtalspartner (a.a.).

Under skoltiden sker bedömningar av elevers kunskaper kontinuerligt ur olika aspekter för olika syften (Pettersson 2005:31). Ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3 är ett exempel på ett prov som går under benämningen kriterierelaterat (målrelaterat) prov (Henriksson 2010:298). Det innebär att provet ska vara utformat utifrån de formuleringar som kursplanerna i ämnena svenska och svenska som andraspråk anger. Dessutom ska provet både ha en summativ och en formativ funktion. Det ska dels förmedla kunskaper om elevers språkförmåga i slutet av årskurs 3, dels vara vägvisare mot elevers fortsatta språkutveckling (Hagberg-Persson 2010a:8).

I de flesta fall är det lärarna i skolan som bedömer elevernas kunskaper på olika sätt, men även eleverna har här ett viktigt ansvar (Skolverket 2011d:6). Harrison & Howard (2012:40) menar att elevers självbedömning är en

betydelsefull faktor i alla typer av formativa bedömningar. För yngre elever kan detta ske i en enkel form av självbedömning där de anger hur säkra de känner sig inom ett speciellt moment (Björklund Boistrup 2005:122). Björklund Boistrup menar dock att det är en fördel om reflektionerna görs före lärarbedömningarna, eftersom dessa då kan vara oberoende av lärarnas åsikter.

2.2 Material och metod

Varje år begär provgruppen i Uppsala in kopior av bedömda elevlösningar från elever födda ett visst datum under några utvalda månader för uppföljning och forskning. Underlaget för denna studie består av bedömda inskickade elevlösningar från ämnesprovet i årskurs 3 under åren 2009–2011. I elevlösningmaterialet ingår alltid elevernas svarshäften till de två delprov som prövar läsning av en berättande text samt läsning av en faktatext. Dessutom ingår alltid elevernas egna skrivna texter: en berättande text och en faktatext.

Då syftet med denna studie är att fördjupa kunskaperna om flerspråkiga elevers språkförmåga ingår endast de elevlösningar där lärarna anger att eleverna följer kursplanen i svenska som andraspråk. En ytterligare avgränsning har gjorts då bara de elevlösningar där också lärarkommentarer i en speciell utarbetad kunskapsprofil (se bilaga 1) finns med samt om en frivillig uppgift som berör elevernas självbedömning är färglagd och bifogad (se bilaga 2). Sammantaget uppfyller 34 elevlösningar, 19 elevlösningar från pojkar och 15 elevlösningar från flickor, nämnda kriterier.

De utvalda elevlösningarna har undersökts på olika sätt. En viktig faktor har varit elevernas delprovsresultat, speciellt deras läs- och skrivförmåga sedd genom resultatet på ämnesprovet. Här har de två delprov som prövar elevernas grundläggande läsförmåga med stöd av en berättande text och en faktatext varit vägledande för analysen. Analysen av elevernas skrivförmåga har tagit sin utgångspunkt i resultatet på de två delprov som prövar elevernas förmåga att kunna skriva en berättande text och en beskrivande text samt det delprov som prövar elevernas interpunktions- och stavningsförmåga.

Vidare har lärarnas skattning av elevernas måluppfyllelse inom områdena tala, läsa och skriva kartlagts, vilket även gäller för elevernas egen skattning av sin svenska språkförmåga inom samma områden. Dessa kartläggningar har sedan jämförts med elevernas resultat på ämnesprovets olika delar.

2.2.1 Databearbetning

Databearbetningen av materialet har gjorts i flera steg. I ett första steg har jag identifierat elevernas kön och vilket år provet var utfört, därefter har varje elevlösning fått en kod. I nästa steg har jag sammanställt flickornas respektive pojkarnas provresultat på delprovsnivå tillsammans med lärarkommentarerna

och elevernas syn på sin egen språkförmåga. För att få en helhetsbild av elevernas resultat på de olika delproven över tid har sedan tre olika översiktstabeller skapats; en för flickorna, en för pojkarna samt en där både flickornas och pojkarnas delprovsresultat framgår över tid.

Utgångspunkten för databearbetningen av elevernas läsning är som tidigare nämnts de svarshäften som ingår i de inskickade elevlösningarna under åren 2009–2011. Elevsvaren består av ett antal flervalsfrågor med en tillhörande avslutande öppen frågeställning (se bilaga 3). Bedömningen av elevsvaren utgår från en i förväg given bedömningsmall med en i förväg given poänggräns som anger kravnivån för dessa delprov (se Wiberg kap 3 i denna rapport). En fördjupad analys av de elevsvar som befinner sig i gränstrakten av eller som inte når kravnivåerna för läsproven har sedan gjorts. Här har jag speciellt studerat hur elevsvaren fördelar sig på de 9 lokaliseringsfrågorna (L-frågor) respektive de 9 tolknings- och integreringsfrågorna (TI-frågor) som lästexterna knyter an till.

Elevernas skrivförmåga har bedömts i enlighet med de bedömningsanvisningar som hör till dessa delprov (se bilaga 4). Det innebär att om jag inte har uppmärksammat något anmärkningsvärt i elevtexterna eller i lärarkommentarer så är det lärarnas inskickade bedömningar som är utgångspunkten för studien. I den fördjupade analysen har jag dock jämfört de elevtexter som når kravnivåerna för de olika delproven med de elevtexter som inte når kravnivåerna för samma delprov. Det innebär att jag har koncentrerat min analys till att gälla vad som skiljer en elevtext som klarar kravnivån för ett delprov från en elevtext som inte har klarat kravnivån för samma delprov.

När det gäller elevernas bedömning av sin egen språkförmåga har jag fört ihop påståendena att eleven känner sig *säker* med att eleven känner sig *ganska säker* till en kategori i databearbetningen. Detta för att det är svårt att avgöra från det inskickade materialet hur eleverna har resonerat kring dessa två likartade kategorier. Det innebär att skattningarna som eleverna gjort om sin egen språkförmåga antingen hör till kategorin *säker* eller till kategorin *osäker*. I samband med denna kategorisering upprättade jag två översiktstabeller, en för flickorna och en för pojkarna, där bedömningarna kunde jämföras med resultat på de olika delproven. I samband med denna kategorisering har jag också sammanfattat om elevskattningarna stämmer eller inte stämmer med elevernas delprovsresultat. Slutligen har jag sammanställt och jämfört lärarnas åsikter om elevernas språkförmåga med elevernas provresultat.

2.3 Resultat

Totalt ingår 15 flickor och 19 pojkar i studien. Då tre delprov (delproven *Tala*, *Samtala* och *Läsflyt*) inte funnits med under hela perioden 2009–2011 varierar

antalet elever som deltagit i dessa delprov. Därutöver saknas enstaka delprovresultat för två elever vilket också har påverkat totalsumman.

Resultatet analyseras närmare under tre underrubriker som sammanfaller med studiens tre frågeställningar.

2.3.1 Elevernas delprovresultat

Tabell 1. Flickornas delprovresultat, 2009–2011

Delprov	2009:7 N	2009:7 EN	2010:4 N	2010:4 EN	2011:4 N	2011:4 EN	Totalt N	Totalt EN
Tala	6*	0	4	0	–	–	10	0
Samtala	6*	0	–	–	3	1	9	1
Läsa: berättelser	7	0	3	1	2	2	12	3
Läsa: faktatext	6	1	3	1	1	3	10	5
Läsa: läsflyt	–	–	3	1	3	1	6	2
Skriva: berättelser	6	1	4	0	3	1	13	2
Skriva: fakta	7	0	4	0	2	2	13	2
Skriva: hantverk	7	0	4	0	2	2	13	2

N = Nått kravnivån, EN = ej nått kravnivån, * = provresultat saknas, – = inget delprov detta år

Tabell 1 visar att de flerspråkiga flickorna till största delen klarar de uppställda krav som de olika delproven ställer. Därmed visar resultatet att majoriteten av flickorna i denna studie uppnår den lägsta godtagbara kunskapsnivån för årskurs 3 som de olika delproven prövar. Vidare visar tabell 1 att flickorna har svårast att nå kunskapskravet som prövar läsning av en faktatext, därefter delprovet som prövar läsning av en berättande text.

Tabell 2. Pojkars delprovsresultat, 2009–2011

Delprov	2009:6 N	2009: EN	2010:8 N	2010:8 EN	2011:5 N	2011:5 EN	Totalt N	Totalt EN
Tala	6	0	8	0	–	–	14	0
Samtala	5	1	–	–	5	0	10	1
Läsa: berättelser	3	3	6	2	4	1	13	6
Läsa: faktatext	1	5	6	2	5	0	12	7
Läsa: läsflyt	–	–	6	2	5	0	11	2
Skriva: berättelser	6	0	6	2	4	1	16	3
Skriva: fakta	4*	1	8	0	5	0	17	1
Skriva: hantverk	5	1	7	1	4	1	16	3

N = Nått kravnivån, EN = ej nått kravnivån, * = provresultat saknas, – = inget delprov detta år

Tabell 2 ger en översikt över pojkarnas delprovsresultat. Denna tabell visar att även de flesta pojkar klarar den lägsta godtagbara kunskapsnivån för årskurs 3. I likhet med flickorna har också pojkarna svårast att nå kravnivån för det delprov som prövar läsning av en faktatext tillsammans med det delprov som prövar läsning av en berättande text.

Sammanfattningsvis visar resultatet (se tabell 1 och 2) att majoriteten av de flerspråkiga eleverna når kravnivåerna för de olika delproven. Eleverna har svårast att nå kravnivåerna för de delprov som prövar läsning av en faktatext, därefter läsning av en berättande text. Vidare visar resultatet att flickorna presterar något bättre än pojkarna när det gäller att läsa och svara på de frågor som hör till de två läsproven.

2.3.2 Elevernas muntliga språkförmåga

Elevernas samlade resultat på delprovsnivå (se 2.3.1) visar entydigt att eleverna, med två undantag, uppnår kravnivåerna för de båda delproven som prövar

elevernas muntliga förmåga. I bedömningsanvisningarna till dessa två delprov står det uttryckligen att det är elevens vardagliga sätt att uttrycka sig som ska prövas. Det framkommer också att för elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk är det viktigt att bedömningen utgår från i vilken omfattning de kan förstå och förstås av andra och inte från eventuella grammatiska fel. Eftersom de inskickade elevlösningarna inte ger någon ytterligare information om elevernas muntliga förmåga analyseras inte denna del vidare.

2.3.3 Elevernas läsförmåga

När det gäller de flerspråkiga elevernas läsförmåga visar delprovresultaten (se 2.3.1) att flertalet elever når kravnivåerna för de tre delprov som prövar denna förmåga. Av olika anledningar prövades inte elevernas läsflyt i provet 2009, vilket gör att färre elever har utfört detta läsprov. Analysen av elevernas läsförmåga kommer därför koncentreras kring de två delprov som rör elevernas läsning av en berättande text och en faktatext.

Resultatet visar att knappt två tredjedelar av eleverna (21 st) klarar att läsa de berättande texterna och svara på de frågor som hör till dessa texter med minst två poängs marginal till de satta poänggränserna. För faktatexten är resultatet lägre. Här är det knappt hälften av eleverna (15 st) som klarar detta med minst två poängs marginal till gällande poänggränser.

Värt att notera är att läsprovets poänggränser anger en lägsta godtagbar nivå för läsförmåga i slutet av årskurs 3. Det innebär att många elever ska ha kommit längre i sin läsutveckling än vad poänggränserna på de två läsproven anger. En fördjupad analys görs därför av de elevlösningar som befinner sig på poänggränsen alternativt har klarat den med endast en poängs marginal samt de elevlösningar som inte når upp till de satta poänggränserna (se tabellerna 3, 4 och 5).

I sammanställningen utgår en elevlösning då läraren uppger att eleven fått läshjälp i samband med genomförandet av läsproven.

Tabell 3: Fördelning av poäng för de elever som befinner sig på poänggränsen för kravnivån eller har uppnått kravnivån med en poängs marginal.

Elev	Berättande text (kravnivå)	Faktatext (kravnivå)	Poäng Totalt	Poäng L-fråga	Poäng TI-fråga
2009:P2	14	-	15	7	8
2009:P2	-	13	14	9	5
2009:P5	14	-	14	9	5
2009:F7	-	13	14	8	6
2010:P1	-	13	14	8	6
2011:P3	-	12	12	6	6
2011:P4	-	12	13	7	6
2011:P5	13	-	14	8	6
2011:P5	-	12	13	6	7

Det framgår av tabell 3 att de flesta elever runt kravnivån för den aktuella texten har en poängs marginal till utsatt poänggräns. Vidare framgår det att majoriteten av eleverna har fler rätt på lokaliseringsfrågorna (L-frågor) än på tolknings- och integreringsfrågorna (TI-frågor).

Tabell 4: Fördelning av poäng på den berättande texten för de 6 pojkar och 3 flickor som inte nådde kravnivån.

Elev	Kravnivå	Poäng Totalt	Poäng L-fråga	Poäng TI-fråga
2009:P1	14	12	6	6
2009:P4	14	12	9	3
2009:P6	14	13	6	7
2009:F7	14	13	8	5
2010:P7	13	11	8	3
2010:P8	13	9	6	3
2010:F4	13	8	5	3
2011:P3	13	11	6	5
2011:F4	13	11	6	5

Tabell 4 visar att de flesta elever som inte klarat kravnivån för den berättande texten befinner sig runt kravgränserna med en eller två poängs avvikelse. Endast två elever har mer än två poängs avvikelse i relation till den uppsatta kravnivån. Tabellen visar också att de flesta elever har lättare att svara på lokaliseringsfrågorna (L-frågor) än tolknings- och integreringsfrågorna (TI-frågor).

Tabell 5: Fördelning av poäng på faktatexten för de 7 pojkar och 4 flickor som inte nådde kravnivån.

Elev	Kravnivå	Poäng Totalt	Poäng L-fråga	Poäng TI-fråga
2009:P1	13	11	6	5
2009:P3	13	10	5	5
2009:P4	13	11	7	4
2009:P5	13	12	8	4
2009:P6	13	11	6	5
2009:F1	13	12	5	7
2010:P7	13	12	6	6
2010:P8	13	8	5	3
2010:F4	13	11	5	6
2011:F1	12	11	6	5
2011:F4	12	8	4	4

I likhet med tabell 4 visar tabell 5 att den övervägande delen av eleverna befinner sig kring poänggränserna. Bara tre elever har mer än två poängs avvikelse mot de uppsatta kravnivåerna. Även här är det fler elever som klarar lokaliseringsfrågorna (L-frågor) jämfört med tolknings- och integreringsfrågorna (TI-frågor).

Sammantaget visar analysen att majoriteten av de flerspråkiga eleverna uppnår kravnivåerna för läsning i slutet av årskurs 3. Analysen visar också att de elever som inte klarar kravnivåerna i många fall varken når kravnivån för den berättande texten eller för faktatexten, men att det totalt sett är fler elever som når kravnivåerna för de berättande texterna. Det framkommer även att de elever som inte når kravnivåerna i de flesta fall befinner sig i gränstrakten runt kravnivåerna. Endast några elever har flera poängs avvikelser. Vidare visar analysen att eleverna i högre grad klarar av att svara på de flervalsfrågor som rör

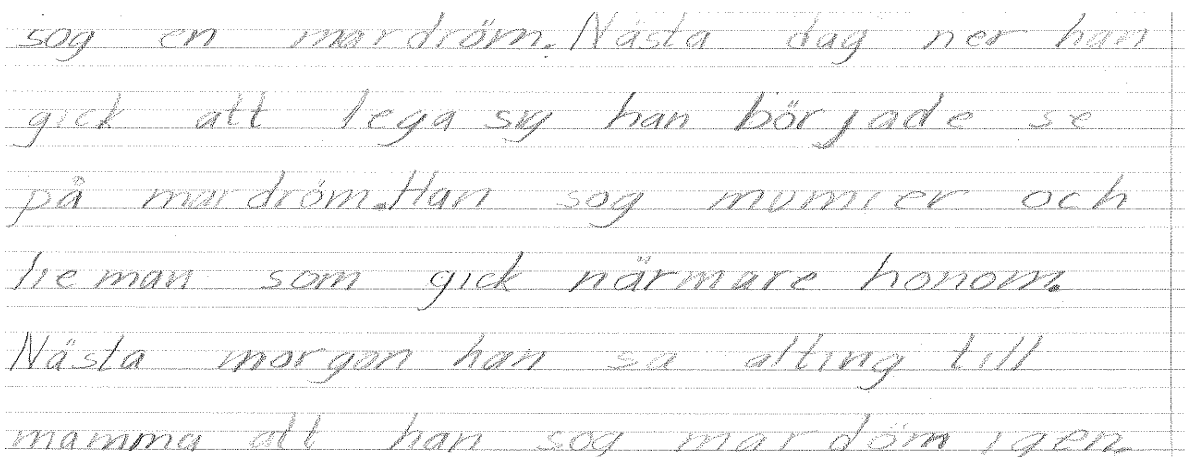
lokalisering av information jämfört med de flervalsfrågor som rör tolkning och/eller integrering av information.

2.3.4 Elevernas skrivförmåga

Avseende elevernas skrivförmåga visar resultatet (se 2.3.1) att det endast är ett fåtal elever som inte når upp till den lägsta godtagbara nivån för denna förmåga. Fem elever klarar inte att kunna skriva en tydlig handling i en berättelse och lika många elever når inte kravnivån för stavning och interpunktion. När det gäller att kunna skriva en faktatext är det tre elever som inte klarar denna kravnivå.

I den berättande texten ska eleverna skriftligt kunna återge ett kronologiskt händelseförlopp där handlingen tydligt framgår. Samtidigt ska bedömningen av andraspråkselevernas texter i första hand ta fasta på vad eleverna klarar av att förmedla, och i andra hand om detta görs korrekt rent formellt. Utdrag ur elevtext 1 exemplifierar hur dessa två delar samspelar med varandra i en text som nått kravnivån för detta delprov.

Elevtext 1: Utdrag från en berättande elevtext, 2009.

sog en mardrom. Nasta dag ner han
gick att lega sig han började se
på mardrom. Han sog mumier och
tre man som gick närmare honom.
Nasta morgon han sa allting till
mamma att han sog mardöm igen.

Utdraget ur elevtext 1 visar att eleven, som bott i Sverige i ca tre år, kan återge ett kronologiskt händelseförlopp trots att texten uppvisar flera andraspråksdrag, t.ex. vid ordval, prepositionsanvändning och ordföljd. Samma text prövar också elevens stavnings- och interpunktionsförmåga, vilket denna elev även visar prov på att kunna.

Elevtext 2: Utdrag från en berättande elevtext, 2009.

min stora syster sa kom sov
sen efter 5 min. sa kom hon
också lampan var tänd på
balken mammans stövlor var där
ute. Vi sa att mammans
stövlor gick från och tillbaka
när vi sov sa var bara jag
upp ja sa jag att en gudde i svarta
kläder sat bred vid min stora bror fett.

Utdraget från elevtext 2 uppvisar inga direkta andraspråksdrag, men händelseförloppet i stort är inte tillräckligt tydligt för att eleven ska kunna nå kravnivån för delprovet. Läraren menar att elevtexten har en inledning, men att handlingen delvis är oklar på grund av elevens bristande språkkunskaper. Däremot når eleven kravnivån för delprovet som prövar stavning och interpunktion, trots att det inte framkommer ur detta utdrag

Elevtext 3: Utdrag från en berättande elevtext, 2009.

Det va en flicka som
heter Ema hon va märk-
-räd idag är Ema ensam
hennes mamma kommer
hem på kvällen hennes
dadda kommer i morronen
sen solde hon sen va kär

I lärarkommentarerna till elevtext 3 framgår det att eleven har gått i förberedelsesklass och i "vanlig klass" under sina tre år i Sverige. Det framgår också att eleven har vissa koncentrationssvårigheter som påverkat provresultatet.

Elevtexten är kort men uppvisar ändå en kronologisk handling. Det innebär att eleven når kravnivån för detta delprov, men inte för delprovet som prövar stavning och interpunktion då dessa delar inte är uppfyllda.

Elevtext 4: Utdrag från en faktatext, 2009

Hästen

När en häst blir arg så drar den öronen bakåt och tänderna syns. När en häst blir glad så drar den öronen framåt och tänderna syns. När en föl blir

Utdraget ur elevtext 4 visar att eleven på ett tydligt sätt kan beskriva ett skeende och texten uppnår sålunda kravnivån för detta delprov. Detta framkommer även i lärarkommentarerna där läraren framhäver att eleven har skrivit en bra faktatext, vilket också gäller för andra faktatexter som eleven skriver i skolan.

Elevtext 5: Utdrag från en faktatext, 2009.

Djurens språk

När hästen använder djurspråk om hästen är arg så bakar han öron och öppna munen så man ser tänderna

Läraren anger att elevtext 5 inte når kravnivån för delprovet och att eleven inte heller i andra sammanhang kan skriva enkla faktatexter där innehållet klart framgår. Utdraget ur elevtexten uppvisar vissa andraspråksdrag, t.ex. i ordval och ordböjningar. Om innehållet är korrekt återgivet ska andraspråksdragen inte hindra eleven från att kunna nå kravnivån för delprovet. I det här fallet är dock texten allt för summariskt hållen för att det ska gälla.

Sammantaget klarar majoriteten av de flerspråkiga eleverna den lägsta gräns som provet ställer på elevernas skrivförmåga i slutet av årskurs 3. De flesta kan

skriva en berättelse och en faktatext med ett innehåll, som naturligtvis varierar i omfång och kvalitet, men som ändå når kravnivåerna i relation till vad som anges i kursplanen för svenska som andraspråk. Detsamma gäller delprovet som prövar elevernas stavnings- och interpunktionsförmåga. Här kan man iaktta att flertalet elever fortfarande är osäkra på stavnings- och interpunktionsregler, vilket inte är ovanligt för elever i dessa åldrar oavsett språkbakgrund.

2.3.5 Lärar- och elevbedömningar

I kunskapsprofilen (se bilaga 1) som ingår i provmaterialet under åren 2009–2011 redovisas både elevernas provresultat och elevernas måluppfyllelse², ofta med bifogade lärarkommentarer, enligt riktlinjer för Lpo94. Nästan alla lärare anger att elevernas delprovresultat och måluppfyllelse överensstämmer med varandra. I enstaka fall skiljer sig dock bedömningarna åt.

I två kunskapsprofiler framkommer det att eleverna når måluppfyllelsen för att kunna läsa elevnära faktatexter för årskursen. Däremot når de inte kravnivån för det delprov som prövar denna förmåga. Lärarna kommenterar detta på följande sätt: *Behöver mer träning på att läsa faktatexter och återberätta dem och bör fortsätta att träna på läsning dagligen.* I en annan kunskapsprofil har läraren angett att eleven når måluppfyllelsen när det gäller att kunna skriva en kronologisk handling. Eleven når dock inte kravnivån för delprovet som prövar samma förmåga. Här har läraren skrivit: *Utveckling: ha alltid en tydlig handling, så läsaren förstår.*

Även det motsatta går att finna. En lärare anser att en elev har presterat bättre på de delprov som rör elevernas skrivförmåga jämfört med vad eleven brukar prestera i vanliga fall. Läraren kommenterar detta med orden: *Behöver träna, har en god utveckling.* I ytterligare ett fall anser läraren att eleven har presterat bättre på delproven som prövar elevens skrivförmåga jämfört med skattningen av elevens måluppfyllelse inom samma område. Här lyder lärarens kommentarer: *Enligt bedömningsanvisningarna godkänd. Enligt min bedömning ej godkänd* och vid måluppfyllelsen har läraren noterat *tveksam*. Sammanfattningsvis kan man ändå konstatera att det är en god överensstämmelse mellan lärarnas bedömning av elevernas måluppfyllelse inom områdena tala, läsa och skriva jämfört med elevernas resultat på de olika delproven som prövar samma förmåga.

Elevernas bedömningar av sin egen språkförmåga i jämförelse med provresultatet redovisas i tabell 6. I tabellen används beteckningen *Lika bedömning* när elevernas självbedömning och provresultatet överensstämmer med varandra.

² ”Målen uttrycker en lägsta godtagbar kunskapsnivå. Skolan och skolhuvudmannen ansvarar för att eleverna ges möjlighet att uppnå denna. De flesta elever kan och ska komma längre i sin kunskapsutveckling än vad denna nivå anger.” (Skolverket 2009:29)

Beteckningen *Lika och högre bedömning* anger att eleverna i vissa delar bedömer sin språkförmåga i linje med provresultatet och i andra delar högre än vad provresultatet visar. På motsvarande sätt anger *Lika och lägre bedömning* att eleverna i vissa delar bedömer sin språkförmåga i linje med provresultatet och i andra delar lägre än vad provresultatet visar. Slutligen används beteckningen *Blandat* när elevernas självbedömningar innehåller lika, högre och lägre skattningar i relation till provresultatet.

Tabell 6: Översikt över elevernas självbedömning i relation till resultatet på ämnesprovet.

	Lika bedömning	Lika och högre bedömning	Lika och lägre bedömning	Blandat
Flickor (15)	7 elever	4 elever	4 elever	–
Pojkar (19)	8 elever	5 elever	4 elever	2 elever

Det framgår i tabell 6 att knappt hälften av eleverna har skattat sin språkförmåga i linje med provresultatet. Det innebär att om de har klarat kravnivåerna för de olika delproven har de också uppgett att de känner sig *säkra* eller *ganska säkra* inom de områden som provet prövar. På motsvarande sätt har de uppgett att de känt sig *osäkra* om de inte har klarat kravnivåerna för olika delproven. I de fall där bedömningarna inte stämmer överens visar tabellen att något fler elever skattar sin egen språkförmåga högre än lägre jämfört med provresultatet. Det framgår också att det inte är någon större skillnad mellan flickornas och pojkarnas bedömning av sin egen språkförmåga.

2.4 Diskussion

I denna studie belyser jag ett antal flerspråkiga elevers språkförmåga under åren 2009–2011 genom ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3. Dessa år utgick ämnesprovet från de målformuleringar för årskurs 3 som Lpo94 angav. Från och med läsåret 2011/2012 gäller ny läroplan och nya kursplaner, Lgr11.

2.4.1 Flerspråkiga elever

Kursplanerna i svenska och svenska som andraspråk (se Lpo94, Lgr11) poängterar att eleverna i slutet av årskurs 3 ska behärska ett vardagligt

språkbruk. Resultatet i föreliggande studie visar att de flerspråkiga eleverna når kravnivåerna för de muntliga delproven i mycket hög utsträckning. Detta visar även SCB-statistiken för hela riket (Skolverket 2010, Skolverket 2011b, Skolverket 2011c). Därmed kan man hävda att de allra flesta flerspråkiga elever i slutet av årskurs 3 behärskar vardagliga tal- och samtalssituationer på svenska. Stöd för denna slutsats ges av många forskare som menar att ett vardagligt språkbruk tar kortare tid och är lättare att tillägna sig än ett mer kunskapsinriktat språk som skolan från och med mellanåren oftast präglas av (se t.ex. Viberg 1996:122, Cummins 1996:62, Lindberg 2006: 58, Hyltenstam 2007:51).

När det gäller de flerspråkiga elevernas läsförmåga framgår det att majoriteten av dem även uppnår kravnivåerna för de delprov som prövar läsning av en berättande text och en faktatext. Det är dock fler elever som inte når kravnivåerna för dessa två delprov. Vidare framgår det att ett antal elever varken klarar kravnivån för den berättande texten eller för faktatexten, men att det totalt sett är fler elever som inte når kravnivån för faktatexten. Samma förhållande framgår av den nationella resultatinsamlingen (Skolverket 2010, Skolverket 2011b, Skolverket 2011c). De samstämmiga resultaten leder därmed till slutsatsen att det delprov som prövar läsning av en faktatext ställer högre krav på de flerspråkiga elevernas språkförmåga än vad övriga delprov gör.

En anledning till att de flerspråkiga eleverna har svårast att nå kravnivåerna för de faktatexter som ingår i provet kan vara att läsning av dessa texter ställer större krav på informationssökning och kunskap om olika typer av orsaks-samband, dvs. en dekontextualiserad språkanvändning (Westlund 2010:192). En ytterligare förklaring ger Lindberg (2006:60) som menar att det inte är ovanligt att flerspråkiga elever har ett mindre receptivt ordförråd än sina enspråkiga kamrater vid skolstarten. Så småningom avspeglar det sig i associationerna av enskilda ord, speciellt vid läsning av faktatexter. Även Hyltenstam (2007:66) pekar på sambandet mellan elevens ordförråd och läsförmåga. Han skriver att ordförrådet korrelerar starkast med en utvecklad läsförmåga och att det just är det som är svårast att hämta in för flerspråkiga elever.

Genom skolåren ökar kraven på att eleverna ska kunna utvidga sin språkliga repertoar till att gälla både ett vardagligt språk och ett mer kunskapsinriktat språk. Redan i årskurs 3 kan man notera att eleverna emellanåt möter längre och mer komplexa texter i olika skolämnen (Skolverket 2007:113). Enligt kursplanerna i svenska och svenska som andraspråk ska dock texterna vara elevnära för årskursen, vilket tagits hänsyn till i konstruktionen av ämnesprovet. I läraranvisningarna till provet framgår det dessutom att lärarna ska ge förståelse till respektive text samt gå igenom ett antal givna ord och uttryck som kan behöva förklaras närmare. Trots detta har vissa flerspråkiga elever svårigheter att svara på de frågor som hör till de två lästexterna.

Vid en närmare analys visar det sig att eleverna i högre grad klarar av att svara på de flervalsfrågor som rör lokalisering av information jämfört med de flervalsfrågor som rör tolkning och/eller integrering av information. Westlund

(2010:193–194) menar att fr.o.m. årskurs 3 förväntas eleverna allt mer kunna ”läsa mellan raderna” samt förstå vardagliga språkuttryck och enkla ämnes-specifika ord och begrepp. Sålunda visar även denna studie på vikten av en läsundervisning som dels utvecklar flerspråkiga elevers ordförråd, dels ger eleverna kännedom om olika lässtrategier i en mängd varierade undervisnings-sammanhang.

Det framkommer också i studien att ett antal elever befinner sig kring poäng-gränserna för kravnivåerna i de olika läsproven. Även för dessa elever är det viktigt att framhäva det centrala i en fortsatt riktad språkundervisning, speciellt med kunskap om de ökade krav på läsförmåga som ställs under elevernas kommande skolår (Liberg 2010: 245 f.).

Bedömningen av de flerspråkiga elevernas skrivförmåga ska i första hand ta fasta på vad eleverna klarar av att förmedla, och i andra hand om det görs korrekt rent formellt (Se Lpo94 och Lgr11). När hänsyn tagits till dessa omständigheter visar resultatet att flertalet elever behärskar de krav som ställs på skrivförmåga i slutet av årskurs 3. Några elever behöver dock lära sig mer om hur ett skriftligt händelseförlopp och/eller ett faktainnehåll kan formuleras tydligare. Ytterligare andra elever behöver utveckla sin stavnings- och interpunktionsförmåga, vilket de i många stycken delar med sina kamrater som följer kursplanen i svenska (Skolverket 2011c:16).

Ett forskningsresultat som kan förklara att vissa elever fortfarande är osäkra på hur interpunktion används i en text framhävs i en artikel av Ledin (1998). Han menar att yngre skolelever fortfarande har svårt att urskilja en syntaktisk enhet. Det är därför vanligt att barn i dessa åldrar använder interpunktionen för att markera en avgränsad episod i en berättelse (Ledin 1998:41).

Analysen av ett antal elevlösningar i denna studie tillsammans med analys av ett antal elevlösningar från elever som följer kursplanen i svenska (Skolverket 2011c:16) stärker till vissa delar Ledins slutsatser. I flera fall använder eleverna punkt för att markera en avslutad händelse och stor bokstav när de inleder en ny händelse. En annan förklaring kan vara att eleverna i sin iver att skriva en berättelse glömmer bort att sätta ut punkt och stor bokstav, fast de vet hur detta ska göras i andra sammanhang.

Vidare visar resultatet en markant skillnad mellan elevernas delprovsresultat när det gäller att kunna skriva en beskrivande faktatext om ett ämne jämfört med att läsa en faktatext inom samma ämnesområde (se 3.1). En möjlig orsak till detta resultat går att finna i Skolverkets kursplan med kommentarer (2009:51). Där anges det att ”*Enkla* faktatexter kan sägas omfatta ett par – tre olika delar eller aspekter” (s. 51). Denna formulering har varit vägledande för kravnivån när det gäller det delprov som prövar om eleverna kan skriva en faktatext under åren 2009–2011. Det innebär att eleverna har kunnat nå kravnivån trots att faktatexterna i flera avseenden har varit rätt knapphändigt formulerade. I samband med införandet av Lgr 11 och ändrade formuleringar i kunskapskraven

jämfört med tidigare målformuleringar i Lpo94 har dock kravnivån för detta delprov utvidgats och specificerats i flera avseenden.

2.4.2 Bedömning

I Skolverkets skrift *Kunskapsbedömning i skolan* (2011d) framhålls att summativ och formativ bedömning kan användas parallellt med varandra, men att syftet med bedömningen alltid ska framgå för eleverna. Ämnesprovet i årskurs 3 har ambitionen att fylla både en summativ och en formativ funktion. Provet ska vara en avstämning av elevernas tal-, läs- och skrivförmåga i slutet av årskurs 3, men även vara ett avstamp inför elevernas fortsatta språkutveckling. Resultatet i föreliggande studie visar att lärarna, förutom i några fall, använder kunskapsprofilen (se bilaga 1) som ingår i provmaterialet för både en summativ och en formativ bedömning av elevernas olika förmågor. I den summativa bedömningen har lärarna angett elevernas provresultat och måluppfyllelse. I de intilliggande kommentarfälten och på den sista sammanfattande sidan har sedan de flesta lärare skrivit mer eller mindre utförliga kommentarer som i flertalet fall har en formativ karaktär. Det kan vara kommentarer som: *Du läser mycket och på så sätt får du kunskap om många saker, också om språket eller för att kunna utveckla sitt skrivande måste xxx läsa mer. Han behöver träna på att se skillnaden mellan talspråk och skriftspråk.*

Ämnesprovets uppgift är att pröva den lägsta godtagbara kunskapsnivån för årskurs 3. De flesta elever har kommit längre och ska ha kommit längre i sin språkutveckling än vad kravnivåerna anger. Inom kunskapsprofilens ram berör lärarna elevernas fortsatta språkutveckling på flera sätt olika. Om dessa kommentarer sedan följs upp och återkopplas till eleverna i enlighet med Lundahls resonemang om bedömningar för att förstå elevprestationer för en framåtsyftande undervisning (Lundahl 2009:191) framgår inte av denna studie men är naturligtvis en nödvändig förutsättning för elevernas fortsatta kunskapsinhämtande och lärande (Skolverket 2011d).

Enligt Lgr11 ska varje elev i relation till sin ålder och mognad stimuleras till att vara aktiv och ansvarstagande för sina egna studier. Harrison & Howard (2012:12) ser flera fördelar med att koppla ihop elevens självbedömning med formativ bedömning av lärande. De framhäver att eleverna behöver lära sig att minska klyftan mellan det som de ännu inte kan till det som ska läras in och menar att: "Lärandet måste göras **av** dem, det kan inte göras **åt** dem" (s. 13). I samband med ämnesprovets genomförande har eleverna möjlighet att själva tänka efter hur säkra de känner sig när de talar, läser och skriver i olika situationer (se bilaga 2). Tanken är att eleverna här, gärna före genomförandet av provet, ska få tillfälle att reflektera över sin förmåga inom områdena tala, läsa och skriva. Denna frivilliga del kan ge värdefulla kunskaper om elevens tilltro till sin egen språkliga förmåga och går helt i linje med läroplanens intentioner.

I studien framkommer det att elevernas syn på sin egen språkförmåga i många fall stämmer överens med deras resultat på delprovsnivå. Vidare är det något fler elever som har markerat att de känner sig säkra jämfört med att de känner sig osäkra vid vissa språkliga moment. Pettersson (2005:40) menar att bedömningar i ett stödjande klassrumsklimat där eleverna vill lära sig är positiva faktorer för elevers lärande. I slutet av årskurs 3 har eleverna i denna studie ganska god tilltro till sin egen språkförmåga. Förhoppningsvis kommer de även under kommande skolår kunna behålla och vidareutveckla en positiv självbild med stöd av både sina egna och andras bedömningar.

2.4.3 Studiens reliabilitet och validitet

Resultatet visar att de flesta flerspråkiga elever i denna studie når kravnivåerna för de olika delproven, men fler elever når kravnivåerna för de muntliga delproven än för läs- och skrivproven. Resultatet visar också att fler elever når kravnivåerna för delproven som prövar elevernas skrivförmåga jämfört med de delprov som prövar elevernas förmåga att kunna läsa en berättande text och en faktatext. Därmed stämmer resultatet i denna studie i stora drag med resultatinsamlingen på nationell nivå för de elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk, totalt 18 464 elever för åren 2009–2011 (Skolverket 2010, Skolverket 2011b, Skolverket 2011c).

Studerar man de olika resultaten mer i detalj framgår det entydigt att elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk har lättare att nå kravnivåerna för de muntliga delproven än för läs- och skrivdelproven. Vidare är resultaten samstämmiga när det gäller läsförmåga. Eleverna har svårare att tillgodogöra sig innehållet i faktatexterna jämfört med de berättande texter som provet innehåller. När det gäller elevernas skrivförmåga skiljer sig dock resultaten något åt. I den nationella resultatinsamlingen lyfts delprovet som prövar elevernas stavnings- och interpunktionsförmåga upp som en förmåga som i likhet med läsning av en faktatext är svårast för eleverna att nå (Skolverket 2010, Skolverket 2011b, Skolverket 2011c). I denna studie framträder inte detta mönster lika tydligt. Visserligen är det några elever som inte når kravnivån för detta delprov, men inte i lika hög utsträckning som de delprov som prövar läsförmågan av en berättande text och en faktatext.

Sammantaget kan man ändå konstatera att föreliggande studie uppvisar ett likartat resultat som den nationella resultatredovisningen, vilket stärker studiens tillförlitlighet. Vidare visar resultatet att elevernas delprovsresultat och lärarbedömningarna stämmer väl överens med varandra och att elevernas självbedömningar i flera fall överensstämmer med delprovsresultaten. Detta pekar mot att ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk verkligen prövar det som provet är tänkt att pröva, dvs. de flerspråkiga elevernas kunskapsnivåer i slutet av årskurs 3, inom områdena tala, läsa och skriva.

3 Kravsättning av läsproven i årskurs 3

Cecilia Wiberg

Undersökningen som redovisas i detta kapitel koncentreras på de olika delproven i läsande, både berättande texter och faktatexter för elever i den aktuella åldern. Bland annat redovisas hur poängsättningen fungerat för texter av något olika svårighetsgrad, så att provresultaten blir jämförbara över tid.

3.1 Inledning

Under senhösten 2007 gav Skolverket Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet uppdraget att utveckla och konstruera ämnesprov i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3. Våren 2009 genomfördes en första utprovningssomgång av det nationella provet.

Nationella provet för årskurs 3 är obligatoriskt och ges i ämnena matematik samt svenska och svenska som andraspråk. Ämnesproven konstrueras utifrån kursplanernas syfte och uppställda mål och bedömningen utgår från dess kunskapskrav. Syftet med proven är att stödja en likvärdig och rättvis bedömning samt ge underlag för analys av i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå. Proven bidrar också till att kartlägga elevens kunskaper i respektive ämne och kan vara ett underlag när det gäller att uppmärksamma behov av särskilt stöd. Ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk har i årskurs 3 även en formativ funktion. Provet är en avstämning men också ett avstamp inför fortsatt undervisning. I den kunskapsprofil (se bilaga 1) som bifogas proven kan elevens resultat enkelt läggas in och det blir då tydligt var eleven har sina styrkor och sina svagheter. Kunskapsprofilen kan ligga till grund för det fortsatta arbetet kring eleven och även påkalla uppmärksamhet kring elevens särskilda behov.

Nya prov i svenska och svenska som andraspråk tas fram varje år. Provsuppgifterna prövas ut i många olika skolor runt om i landet. Dessa utprovningar görs i stor skala för att ge underlag för stabila kravnivåer och en likvärdig bedömning. Vid provkonstruktionen tas alltid elevens och lärares synpunkter tillvara.

För att pröva elevernas läsförståelse från så många olika infallsvinklar som möjligt är provet från och med 2012 uppdelat i en kvalitativ del och en kvantitativ del. Den kvalitativa delen består av två läsprov: *Elevens högläsning* följt av *Elevens textsamtal*. I dessa två läsprov får eleven visa prov på läsflyt, textsamtal och grundläggande läsförståelse vid ett enskilt tillfälle tillsammans

med sin lärare. Den kvantitativa delen består även den av två delprov: *Läsuppgift, berättande text* och *Läsuppgift, faktatext*, där eleven får visa sin läsförståelse genom att svara på ett antal flervalsfrågor. Det är de senare två kvantitativa delproven som analyseras i denna studie.

3.1.1 Syfte

Då Skolverket understryker vikten av att provet ska bidra till en så likvärdig bedömning som möjligt över hela landet är det av stor vikt att även de texter som eleverna ställs inför uppvisar en viss likvärdighet och kan sägas hålla en jämn standard, när det gäller svårighet och poängsättning över tid. Mot den bakgrunden har jag utfört en fördjupad studie av de lästexter som ingått i ämnesproven under åren 2009–2012 och gjort en jämförelse av hur de berättande texternas svårighetsgrad och resultat förhåller sig till varandra och hur faktatexternas svårighetsgrad och resultat förhåller sig till varandra. Studien tar även upp hur elevresultatet ser ut kring de satta kravnivåerna i respektive text och huruvida beslutet att höja alternativt sänka kravnivån för att jämställa de olika texternas svårighetsgrad med varandra, har fungerat.

Studien syftar därmed till att kartlägga på vilket sätt lästexterna som ingick i ämnesproven i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3, 2009–2012, kan sägas uppfylla kravet på likvärdiga texter över tid.

3.1.2 Frågeställningar

- Hur förhåller sig de berättande texternas kravnivå till varandra?
- Hur förhåller sig faktatexternas kravnivå till varandra?
- Hur förhåller sig resultatet på faktatexterna till resultatet på de berättande texterna?

3.2 Ämnesprovets bakgrund

Språkförmågan har stor betydelse för allt arbete i skolan och för elevernas fortsatta liv och verksamhet. Därför är det ett av skolans viktigaste uppdrag att skapa goda möjligheter för elevernas språkutveckling. En nyckelroll intar förmågan att läsa, förstå, tolka och uppleva texter av olika slag. Det är också en angelägen uppgift att på olika sätt undersöka hur läsförmågan utvecklas och vilka faktorer som påverkar denna utveckling.

PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study 2006) är en av de mest omfattande undersökningarna som gjorts av elevers läsförmåga världen över. Elever från fyrtiofem länder, i allmänhet från årskurs 4, deltar i undersökningen. En av målsättningarna med PIRLS är att ge tillförlitliga mått på läsförmågans förändring över tid. En annan målsättning är att läsresultat ska

kunna jämföras mellan elever i olika länder. I PIRLS-rapporten lyfts styrkor men även svagheter fram när det gäller undersökningens resultat av läsförmågan hos elever i Sverige (Skolverket 2007). Här slår man också fast att läsförmåga består av tre dimensioner. Läsförståelse är en av dessa. Förmågan att läsa av en text (koda) korrekt är en andra dimension. Den tredje dimensionen är vilket intresse och motivation en elev visar för läsande. I PIRLS 2006 prövas två av de tre dimensionerna, nämligen elevers läsförståelse samt elevers motivation och intresse för läsande (Skolverket 2007). Då provgruppens arbete med ämnesproven i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3 startade, tog man till viss del intryck av utformningen och innehållet av PIRLS 2006.

PIRLS-studien understryker även vikten av att inneha förmågan att kunna svara på en fråga genom att hämta svaret direkt ur en text, samt förmågan att dra mer komplicerade slutsatser/svara på mer komplicerade frågor genom att vara tvungen att hämta information från olika delar av en text. Detta synsätt har modifierats i ämnesprovet för årskurs 3 och anpassats för att passa elever i denna åldersgrupp. Sålunda finns både frågor som berör lokalisering av information och tolkning- och integreringsfrågor med i provet men inte frågor som berör förmågan att dra komplicerade slutsatser.

Efter fördjupade studier kring prov och provkonstruktion enades provgruppen om att det nationella provet i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3 bland annat skulle innehålla en berättande text och en faktatext. Beslutet grundade sig på de uppnåendemål för årskurs 3, som uttrycks i Lpo 94 beträffande läsning. Både den berättande texten och faktatexten skulle sedan åtföljas av ett antal flervalsfrågor.

Till både den berättande texten och faktatexten har det 2009–2011 hört 18 frågor som eleven efter läsning skall svara på. Dessa frågor har varit uppdelade i 17 flervalsfrågor och en fråga där eleven med egna ord, muntligt eller skriftligt, skall redogöra för vad hon/han har läst. Flervalsfrågorna består av två olika typer: L-frågor (Lokalisering av information), där svaret finns att hämta, med viss omformulering, direkt ur texten. Dessa frågor utgör 50 procent av frågorna. De resterande 50 procenten utgörs av TI-frågor (Tolkning och/eller integrering av information). Här finns svaret på frågan inbyggt i textens sammanhang och informationen måste tolkas och/eller integreras.

I och med införandet av Lgr 11 har den artonde frågan, där eleven tidigare skulle redogöra för vad den läst, tagits bort. Förändringen har sin grund i de nya kunskapskrav i Lgr 11 för godtagbara kunskaper i svenska och svenska som andraspråk i slutet av årskurs 3. Det innebär att från och med provet 2012 prövas dessa kunskaper i ett eget delprov. Således består den berättande texten och faktatexten endast av flervalsfrågor, förutom en numereringsfråga i den berättande texten.

Den berättande texten och faktatexten är uppdelad i två delar: *Lärarens högläsning* och *Elevens läsning*. I avsnittet *Lärarens högläsning* läser läraren högt för eleverna samtidigt som de följer med i texten för att sedan svara på

några exempel frågor. Därefter går eleverna över till att på egen hand läsa *Elevens läsning* för att därefter svara på de frågor som hör till texten.

Till de båda texterna hör en utförlig lärarinstruktion. Där får läraren bland annat veta att hon/han har till uppgift att ge eleverna en god förförståelse kring den text de ska läsa. Detta innebär exempelvis att läraren får ett givet antal ord eller uttryck från texterna som hon/han i förväg ska gå igenom och förklara för eleverna. Arbetet med förförståelsen kan även innebära att läraren ska föra en diskussion kring ett givet ämne som eleverna senare, på ett eller annat sätt, kommer att möta i provets texter.

En viktig aspekt vid konstruktionen av provet är att det ska vara så utformat så att det vid genomförandet kan införlivas som en naturlig del i den vanliga undervisningen. Eleverna ska befinna sig i en för dem välkänd, trygg och lugn miljö och känna att de får en möjlighet att visa vad de kan.

Provet ska dessutom fylla både en formativ och en summativ funktion. Den formativa funktionen innebär att det ska vara en del i den bedömning som sker under elevens vardagliga arbete samt vara ett stöd för läraren i den sammantagna bedömningen av elevens kunskaper som sammanställs i slutet av årskurs 3. Den formativa bedömningen ringar även in vilka nya mål eleven och läraren har att sträva mot i den fortsatta undervisningen. Den summativa funktionen innebär att bedömningen utförs under en tidsbegränsad period under vårterminen i årskurs 3, där särskilda uppgifter utförs som svarar mot målen för årskursen (Hagberg-Persson 2010a).

3.2.1 Förberedande utprövningar inför det första nationella provet i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3, 2009

Under hösten 2007 skickades en intresseförfrågan ut till ett stort antal lärare i de tidiga skolåren med en önskan om samarbete för utprövning av den första omgången av de nationella proven för årskurs 3 (Hagberg-Persson 2010).

Det resulterade i att 75 lärare ställde sig positiva till att delta i utprövningen. Parallellt med denna förfrågan tillfrågades 4 lärare, som undervisade i årskurs 3, att ingå i en särskild pilotutprövningsgrupp. Denna mindre grupp användes sedermera för en första pilotutprövning av en berättande text och en faktatext med tillhörande frågor för analys och provutveckling.

Under våren 2008 skedde sedan den stora utprövningen av fyra berättande texter och fyra faktatexter med tillhörande frågor och skrivuppgift. Totalt ingick 1134 elever i denna utprövning. Resultaten av utprövningen analyserades under våren och det ledde fram till att man hösten 2008 valde ut två texter, en berättande text och en faktatext, som genomgick ytterligare en utprövning. I den utprövningen deltog 334 elever (Hagberg-Persson 2010a).

I samband med utprövningen bestämdes också att lästexternas. Dessutom skulle texterna inte vara hämtade ur något läromedel utan vara autentiska texter

tagna ur befintlig skön- och faktalitteratur åldersanpassad för elever mellan 9 och 10 år.

Med utprövningsmaterialet som grund upprättades därefter en statistisk översikt över de deltagande elevernas resultat på den berättande texten och faktatexten. Denna statistik, tillsammans med lärarsynpunkter, var vägledande när man fattade beslut kring den första gränspoängen för uppnådd kravnivå. Sålunda beslutades att kravgränsen för den berättande texten skulle vara 14 poäng och för faktatexten 13 poäng av 18 möjliga. Dessa poäng har sedan kommit att fungera som en bas att utgå ifrån vid kravsättning av lästexterna.

3.2.2 Framtagningsprocess av texter till de nationella proven i svenska och svenska som andraspråk efter 2009

Under hösten ett och ett halvt år innan ett nytt prov skall vara klart påbörjas processen med att leta texter som kan vara aktuella för läsproven. Vanligtvis finns ett tema som vägledning när sökandet börjar. Detta för att minska omfånget av tänkbar litteratur. Då texterna har som krav att vara autentiska texter, tagna från befintlig och åldersadekvat litteratur används bland annat den kompetens som finns att tillgå inom området på Uppsala stadsbibliotek.

Under hösten väljs ett antal tänkbara berättande texter och faktatexter ut. För att kunna använda text och bild krävs tillstånd från författare och illustratör. Även sådana kontakter tas i detta skede. Om inga hinder råder från författaren och illustratören fortsätter arbetet med texterna.

I början på året, januari/februari, bearbetas och renskrivs de delar av texterna som skulle kunna fungera i provet. Parallellt med arbetet med illustrationer och bearbetning av texterna startar även arbetet med att konstruera frågor till texterna. Vid samma tidpunkt sänds en intresseförfrågan ut till ett hundratal lärare om de kan tänka sig att pröva ut antingen den berättande texten eller faktatexten direkt efter det att de utfört det ordinarie nationella provet under våren.

Nästa steg är att presentera texterna för en bedömargrupp som består av verksamma lärare och en representant för Nationellt centrum för svenska som andraspråk. Under detta möte enas bedömargruppen om vilka texter som lämpar sig bäst för det kommande provet samt förbereder den första utprövningsomgången. Bedömargruppen diskuterar också texternas innehåll, ordförråd, språklig uppbyggnad, svårighet och lämplighet överlag. När valet av texter så småningom är klart, bearbetas texterna och frågekonstruktionerna åter igen både språkligt och layoutmässigt.

Under mars och april försätter arbetet med de valda texterna och frågorna inför nästa bedöarmöte som infaller i början av april. Vid detta möte diskuteras utformningen av texterna med tillhörande frågor. I slutet av april sänds sedan utprövningsmaterialet ut till de lärare som visat intresse att delta och som

sedan utför utprövningen under maj månad efter det att det ordinarie ämnesprovet genomförts.

Mellan juni och augusti bearbetas det material som inkommit från utprövningsklasserna. I detta material finns dels uppgifter om elevernas resultat på det ordinarie läsprovet, dels elevernas resultat på utprövningstexten. Åsikter om provets utformning, tillhörande lärarinstruktioner och bedörmaterial kommer institutionen till godo genom den lärarenkät som de deltagande lärarna uppmanas att fylla i. Här framkommer många synpunkter på provet både i detalj och som helhet. Dessa åsikter ger mycket viktig information inför det fortsatta arbetet med utformningen av provet. Resultaten registreras och studeras sedan noga statistiskt, och de ifyllda lärarenkäterna med lärarsynpunkter analyseras. Möjlighet finns då att upptäcka missuppfattningar i frågekonstruktionerna och om det finns frågor som visar sig vara för lätta alternativt för svåra. I detta skede diskuteras även om illustrationerna till texterna har fungerat som det var tänkt. Återigen bearbetas text och frågekonstruktion i linje med vad utprövningen under våren visat. Det är nu som provet får sin näst intill slutgiltiga utformning. I början av september görs en andra utprövning på samma sätt som under våren. Denna gång är det elever i årskurs 4 som deltar. I slutet av september är denna utprövning slutförd.

Resultaten av den andra utprövningen diskuteras på ett bedörmöte i början av oktober månad. Om utprövningen inte visar några oklarheter kan bedömargruppen enas om texternas slutgiltiga utformning, och provet fastställs. Arbetet fortsätter sedan med bearbetning och layoutarbete kring texterna under oktober och november månad. I november månad träffas bedömargruppen för att diskutera de elevtexter som skall finnas med i häftet med bedömningsanvisningar. I december är provmaterialet klart för tryckning.

3.2.3 Kravsättning

Som tidigare nämnts används ett stort utprövningsmaterial och statistik från de första utprövningarna från 2008 som utgångspunkt vid kravsättning av lästexterna. I samband med varje utprövning anges dels elevernas resultat på årets utförda prov och dels på den aktuella utprövningen. Det gör att stabiliteten kan bevaras genom att en jämförelse alltid görs mellan elevernas provresultat och utprövningarnas resultat. På så sätt kan poänggränserna kalibreras över tid.

Under november månad träffas kravsättningsgruppen för en slutgiltig diskussion och beslut om kravsättning av provet. Deltagarna i gruppen består av lärare som dels utfört det ordinarie provet under våren och dels deltagit i utprövningarna av nästkommande års prov samt genomgått en utbildning i kravsättning.

Innan arbetet med att besluta var kravnivåerna för den berättande texten och faktatexten skall sättas, har samtliga deltagare i kravsättningsgruppen fått ta del av innevarande års berättande text och faktatext samt den berättande texten och

faktatexten för nästkommande år som skall kravsättas. I gruppens diskussioner vägs deltagarnas kunskaper in tillsammans med åsikter från lärarenkäterna som bifogats vårens och höstens utprovningar samt statistik av elevresultaten från både provtillfälle och utprovningstillfälle. En innehållsmässig och språklig jämförelse görs där texterna diskuteras. Vidare diskuteras hur väl texterna fungerar för elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk. I samband med denna diskussion ventileras vilka ord och uttryck som kan behöva förtydligas och förklaras för eleverna. När ovan nämnda faktorer, kravgruppens kunskaper, lärarenkäter samt statistik från utförda utprovningar, vägs samman enas gruppen om vilken poäng som ska gälla som kravnivå för det aktuella provet. Sammantaget innebär det att tre olika datakällor, statistik från utprovningar, lärarenkäter samt kravgruppens ställningstaganden, vägs ihop innan kravnivån sätts, vilket bidrar till kravsättningens stabilitet.

3.3 Metod och material

Under hösten 2011 fick Institutionen för nordiska språk extra anslag från Skolverket för att göra en fördjupad studie av kravsättningen kring de fyra berättande texterna och de fyra faktatexterna som funnits med under åren 2009–2012.

Utgångspunkten för studien var 14 klasser som under våren 2011 hade genomfört det ordinarie nationella provet. Dessa klasser deltog sedan i utprovningen av antingen den berättande texten eller faktatexten för det kommande provet 2012.

I slutet av augusti kontaktades de lärare som tagit över klasserna i åk 4 med en förfrågan om de kunde tänka sig att genomföra även 2009 och 2010 års berättande texter och faktatexter. Av de 14 tillfrågade klasserna ställde sig 13 klasser positiva till att delta i studien.

Klasserna delades upp så att 7 av dem genomförde de berättande texterna från 2009 och 2010 och 6 av dem genomförde faktatexterna från 2009 och 2010. I båda grupperna gällde att hälften av klasserna började med den ena texten och fortsatte med den andra och hälften gjort tvärt om. Detta för att kontrollera inlärningseffekten så långt som möjligt. Materialet skickades ut till klasserna i början av september för att genomföras under september månad. Samtliga klasser återsände materialet och arbetet med att sammanställa resultatet kunde starta.

Då en av klasserna endast utfört hälften av frågorna i en av faktatexterna tillfrågades den läraren om hon kunde tänka sig att göra om just detta prov med sin klass. Det nya resultatet sammanfördes sedan med resultatet från de frågor hon skickat in vid första tillfället. Detta för att komma så nära ett verkligt resultat som möjligt. Resultaten av de fyra proven sammanställdes sedan.

Tabell 1. Antal deltagande elever, berättande text.

Period för utförande	Årskurs	Prov/utprovning	Antal elever
Mars–maj 2011	Årskurs 3	Ordinarie ämnesprov, 2011	116
Maj 2011	Årskurs 3	Utprovning ämnesprov, 2012	116
September 2011	Årskurs 4	Ämnesprov, 2009	92
September 2011	Årskurs 4	Ämnesprov, 2010	92
Mars–september 2011		Ämnesprov, 2009	90
		Ämnesprov, 2010	90
		Ordinarie ämnesprov, 2011	90
		Utprovning ämnesprov, 2012	90

Tabell 1 visar att vid en närmare granskning av elevmaterialet visar det sig att det är 26 elever som inte deltog på ett eller två av ämnesproven från 2009 och 2010. Därmed är det 90 elever som har genomfört samtliga fyra berättande texter ur ämnesproven för årskurs 3 mellan åren 2009–2012, under samma begränsade tidsperiod.

Tabell 2. Antal deltagande elever, faktatext.

Period för utförande	Årskurs	Prov/utprovning	Antal elever
Mars–maj 2011	Årskurs 3	Ordinarie ämnesprov, 2011	128
Maj 2011	Årskurs 3	Utprovning ämnesprov, 2012	128
September 2011	Årskurs 4	Ämnesprov, 2009	90
September 2011	Årskurs 4	Ämnesprov, 2010	90
Mars–september 2011		Ämnesprov, 2009	72
		Ämnesprov, 2010	72
		Ordinarie ämnesprov, 2011	72
		Utprovning ämnesprov, 2012	72

Tabell 2 visar att för faktatexterna är det 56 elever som inte deltog på ett eller två av ämnesproven från 2009 och 2010. Därmed är det 72 elever som har genomfört samtliga fyra faktatexter ur ämnesproven för årskurs 3 mellan åren 2009–2012, under samma begränsade tidsperiod.

Elevernas resultat registrerades sedan klassvis. Information som matades in var elevens kön, elevens deltagande i specialundervisning eller svenska som andraspråk och resultat på respektive prov. Därefter delades eleverna in i tre poänggrupper; 0–10 poäng, 11–15 poäng samt elever med 16–18 poäng (se

tabell 3 och 4, sid 14 och sid 20). I studien kommer den grupp av elever som deltagit i svenska som andraspråksundervisning inte att särskilt skiljas ut från de övriga eleverna som deltagit i studien. Anledningen är att denna grupp var alldeles för liten för att kunna dra några säkra slutsatser utifrån.

I föreliggande studie kommer heller inte elevgruppen som uppnått ett resultat mellan 0 och 10 poäng att diskuteras vidare då dessa elever ligger så pass långt under kravnivån att deras resultat inte påverkas oavsett om kravnivån höjs eller sänks med något poäng. Likaså är det med gruppen som uppnått ett resultat mellan 16 och 18 poäng. Dessa elever har klarat kravgränsen med så god marginal att deras resultat inte heller kommer att påverkas om kravnivån skulle höjas eller sänkas med något poäng.

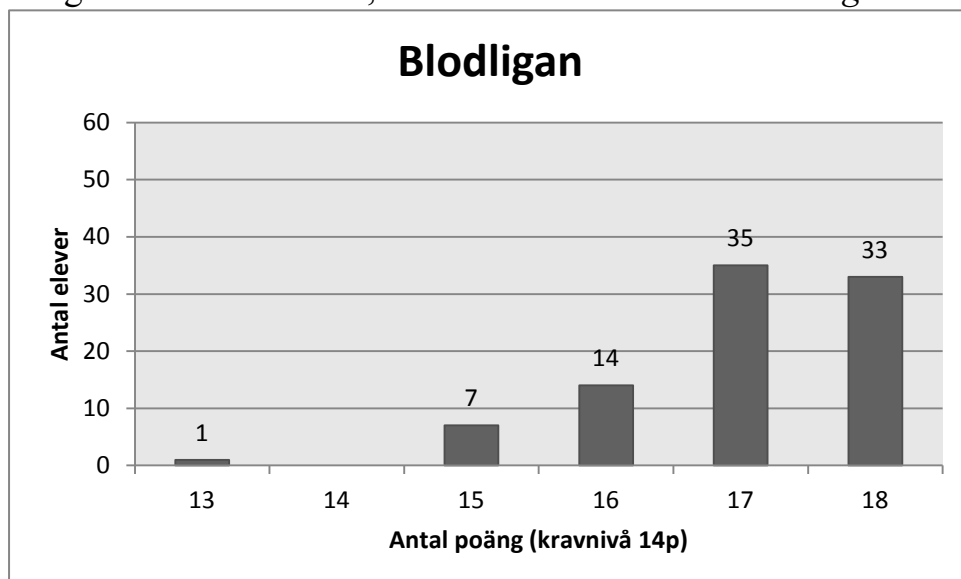
Kvar är gruppen med elever som uppnått ett resultat mellan 11 och 15 poäng på ett eller flera delprov. Dessa elever kan sägas vara särskilt intressanta då de tillhör en grupp elever med poäng som ligger precis under, på eller precis över kravnivån, det vill säga den lägsta godtagbara nivån för läsproven.

3.4 Resultat

Fördelningen av elevernas resultat visar att majoriteten av eleverna når höga resultat på proven. Det finns redovisat i de olika stapeldiagrammen (se diagram 1–8) där poängfördelningen är förskjuten till höger. Denna resultatfördelning gäller både de berättande texterna och faktatexterna. Fördelningen av elevernas resultat visar vidare att de berättande texterna tycks vara enklare för eleverna att tillgodogöra sig än faktatexterna. Antalet elever, vars resultat når upp till kravnivån för de berättande texterna, är betydligt fler än antalet elever, vars resultat når upp till kravnivån, för faktatexterna. Diagrammen visar även att det är färre elever som uppnår ett resultat mellan 0 och 10 poäng vid läsning av de berättande texterna jämfört med läsning av faktatexterna.

3.4.1 Fördelning av elevresultat, berättande texter

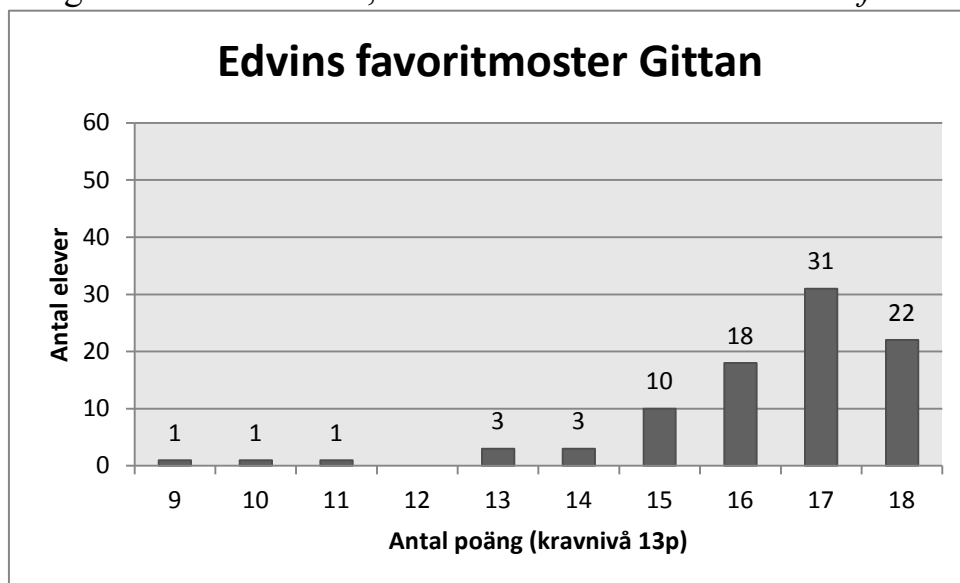
Diagram 1. Elevresultat, 2009 års berättande text *Blodligan*.

Kravnivån för 2009 års berättande text, *Blodligan*, är 14 poäng. Denna kravnivå bestämdes efter analys av ett stort utprovingsmaterial.

Diagram 1 visar att 89 elever av 90 har klarat kravnivån på provet. En majoritet av dessa elever, 82 av 90, uppnår ett resultat mellan 16 och 18 poäng. Det är 8 elever som uppnår ett resultat mellan 11 och 15 poäng. Det är ingen elev som har ett resultat mellan 0 och 10 poäng.

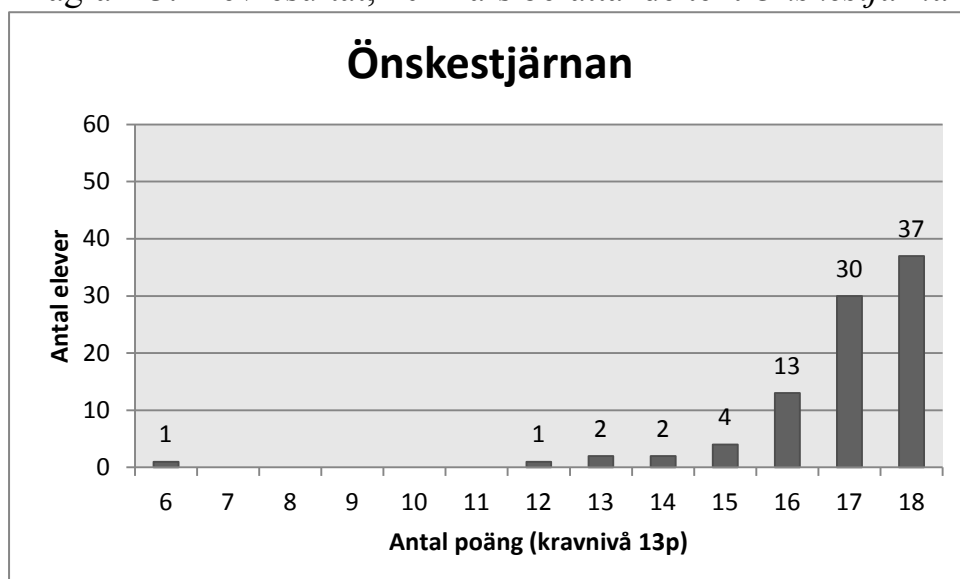
Diagram 2. Elevresultat, 2010 års berättande text *Edvins favoritmoster Gittan*.

Kravnivån för 2010 års berättande text, *Edvins favoritmoster Gittan*, är 13 poäng. Denna text bedömdes vara något svårare än 2009 års berättande text. Därmed sänktes kravnivån en poäng.

Diagram 2 visar att 87 elever av 90 har klarat kravnivån på provet. En majoritet av dessa elever, 71 av 90, uppnår ett resultat mellan 16 och 18 poäng. Det är 17 elever, som uppnår ett resultat mellan 11 och 15 poäng. Det är 2 elever som uppnår ett resultat mellan 0 och 10 poäng.

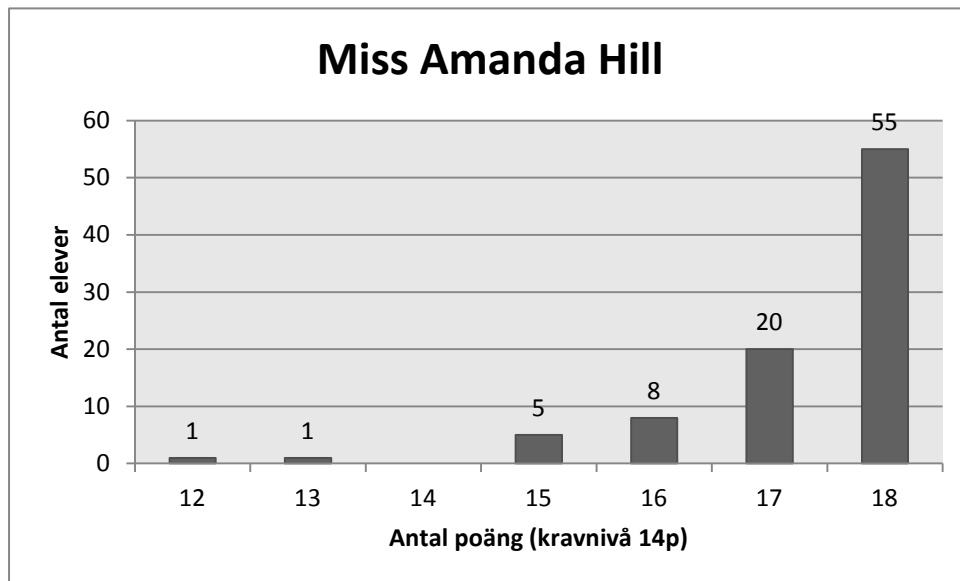
Diagram 3. Elevresultat, 2011 års berättande text *Önskestjärnan*.

Kravnivån för 2011 års berättande text, *Önskestjärnan*, är 13 poäng. Denna text bedömdes vara likvärdig med texten *Edvins favoritmoster Gittan*. Därmed kunde kravnivån från föregående år behållas.

Diagram 3 visar att 88 elever av 90 har klarat kravnivån på provet. En majoritet av dessa elever, 80 av 90, uppnår ett resultat som ligger mellan 16 och 18 poäng. Det är 9 elever som uppnår ett resultat mellan 11 och 15 poäng. Det är 1 elev som uppnår ett resultat mellan 0 och 10 poäng.

Diagram 4. Elevresultat för 2012 års berättande text *Miss Amanda Hill*.

Kravnivån för 2012 års berättande text, *Miss Amanda Hill*, är 14 poäng. Denna text bedömdes vara lättare än föregående års berättande text, *Önskestjärnan*. Därmed höjdes kravnivån en poäng.

Diagram 4 visar att 88 elever av 90 har klarat kravnivån på provet. Majoriteten av eleverna, 83 av 90, uppnår ett resultat mellan 16 och 18 poäng. Det är 7 elever som uppnår ett resultat mellan 11 och 15 poäng. Inte någon elev har ett resultat mellan 0 och 10 poäng.

3.4.1.1 Hur förhåller sig de berättande texternas kravnivå och elevresultat till varandra?

Tabell 3. Fördelning av elevresultat, berättande text.

Berättande text	År	Kravnivå	Antal elever	0–10 poäng	11–15 poäng	16–18 poäng	Antal elever som klarat kravnivån
Blodligan	2009	14 poäng	90	0	8	82	89
Edvins favoritmoster Gittan	2010	13 poäng	90	2	17	71	87
Önskestjärnan	2011	13 poäng	90	1	9	80	88
Miss Amanda Hill	2012	14 poäng	90	0	7	83	88

Sammanfattningsvis visar tabell 3 att majoriteten av eleverna uppnår höga poäng på alla fyra läsprov. Antalet elever som klarar kravnivån är i stort sett detsamma för alla fyra prov. Det är få elever som uppnår ett resultat mellan 11 och 15 poäng för den berättande texten, undantaget 2010 års text. Av de 90 elever som genomfört de berättande texterna är det 86 elever som klarar kravnivån på samtliga prov under åren 2009–2012. Av de resterande 4 elever som inte klarat kravnivån är det ingen som har misslyckats på samtliga fyra läsprov. De har lyckats på minst ett av läsproven.

Antalet elever som befinner sig precis runt kravnivån, det vill säga den lägsta godtagbara nivån, är i likhet med övriga resultat detsamma med undantag för texten *Edvins favoritmoster Gittan*. I denna text är det en större grupp elever som uppnår ett resultat mellan 11 och 15 poäng. Det är även färre elever som uppnår ett resultat mellan 16 och 18 poäng och det är fler elever som uppnår ett resultat mellan 0 och 10 poäng.

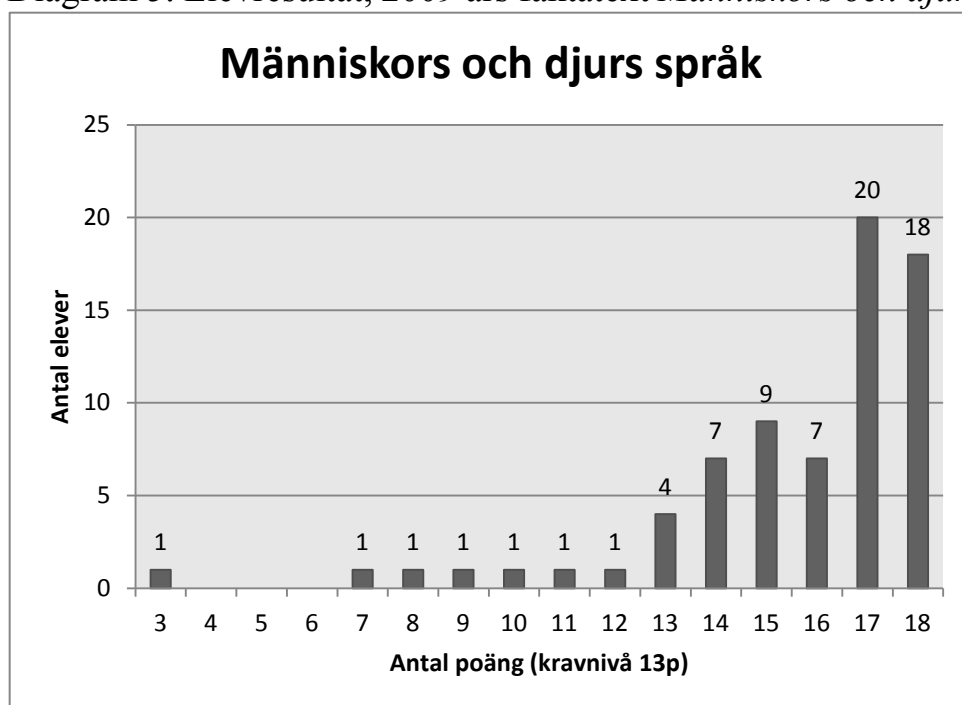
Redan när kravnivån för texten fastställdes fanns det indikationer i utprovingsmaterialet som pekade på att texten, *Edvins favoritmoster Gittan*, var svårare än texten *Blodligan*, både rent innehållsmässigt och språkligt. Därför sänktes kravnivån en poäng till 13 poäng. En liknande tendens, om än inte lika uttalad, går att spåra i resultatet för texten *Önskestjärnan*. Även här är det fler elever som uppnår ett resultat kring kravnivån, det vill säga den lägsta godtagbara nivån och en elev som uppnår ett resultat mellan 0 och 10 poäng. Både *Edvins favoritmoster Gittan* och *Önskestjärnan* bedömdes av krav-sättningsgruppen som svårare både innehållsmässigt och språkligt än den första berättande texten, *Blodligan*. För att jämställa texterna sattes således kravnivån för *Önskestjärnan* även den till 13 poäng.

Texten *Miss Amanda Hill* har en kravgräns på 14 poäng då texten bedömdes vara lättare innehållsmässigt och språkligt, än texterna *Edvins favoritmoster Gittan* och *Önskestjärnan*. Texten har, i likhet med 2009 års text, *Blodligan*, en kravnivå på 14 poäng. Spridningen av elevernas resultat är liten och inga elever befinner sig mellan 0 och 10 poäng. Det styrker beslutet att sätta kravnivån till 14 poäng. Detta för att, i möjligaste mån, jämställa texten *Miss Amanda Hill* med tidigare års texter.

Slutligen visar resultatet att möjligheten att kunna höja alternativt sänka kravnivån, för att jämställa de berättande texterna med varandra, har fungerat bra. Det visar också att de elever som befinner sig kring den lägsta godtagbara nivån, kravnivån, lätt kan identifieras, vilket är provens huvudsakliga intention.

3.4.2 Fördelning av elevresultat, faktatexter

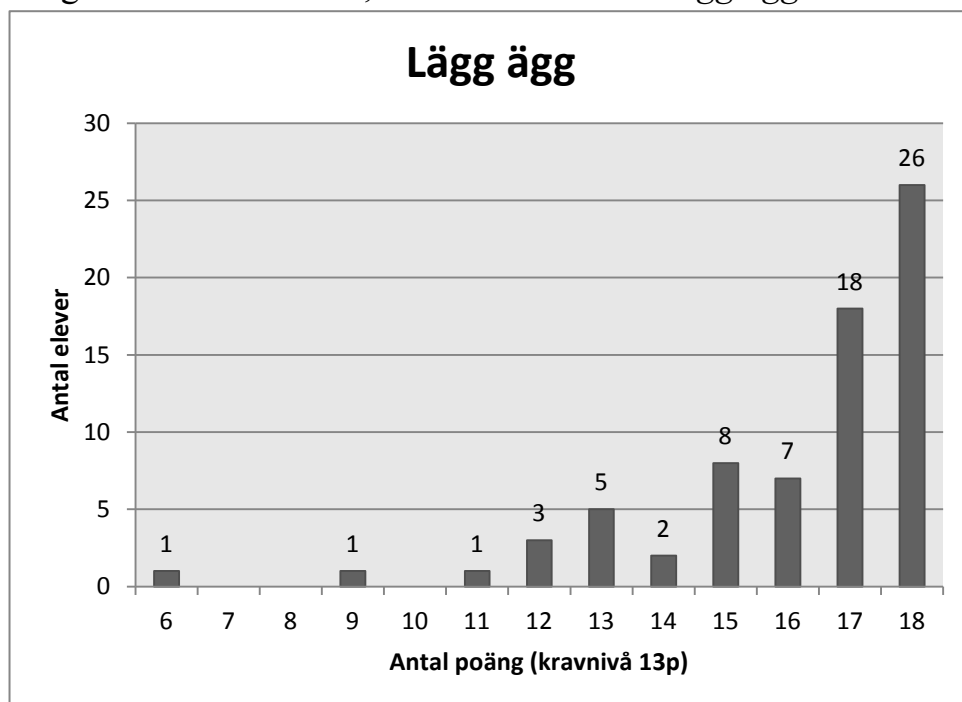
Diagram 5. Elevresultat, 2009 års faktatext *Människors och djurs språk*.

Kravnivån för 2009 års faktatext, *Människors och djurs språk*, är 13 poäng. Denna kravnivå har bestämts efter analys av ett stort utprovingsmaterial.

Diagram 5 visar att 65 elever av 72, har klarat kravnivån på provet. Majoriteten av eleverna, 44 av 72, uppnår ett resultat mellan 16 och 18 poäng. Det är 21 elever som uppnår ett resultat mellan 11 och 15 poäng och 5 elever som uppnår ett resultat mellan 0 och 10 poäng.

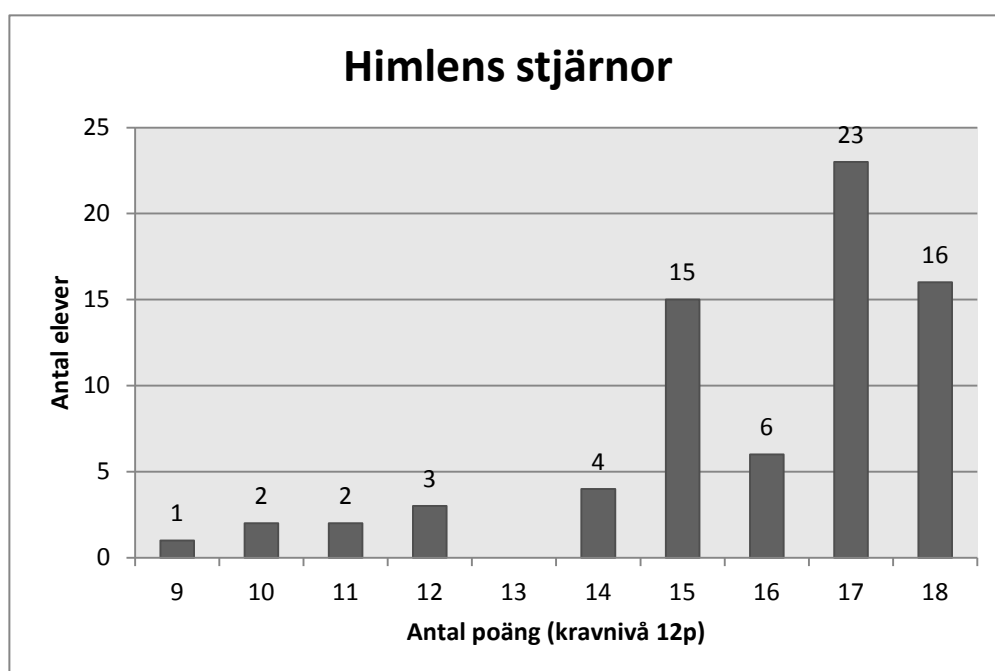
Diagram 6. Elevresultat, 2010 års faktatext *Lägg ägg*.

Kravnivån för 2010 års faktatext, *Lägg ägg*, är 13 poäng. Vid en analys och en jämförelse med föregående års faktatext, *Människors och djurs språk*, bedömdes 2010 års faktatext vara likvärdig till sin utformning och sitt innehåll. Därmed kvarstår kravnivån från 2009.

Diagram 6 visar att 66 elever av 72, har klarat kravnivån på provet. Majoriteten av eleverna, 51 av 72, uppnår ett resultat mellan 16 och 18 poäng. Det är 19 elever, som uppnår ett resultat mellan 11 och 15 poäng. 2 elever uppnår ett resultat mellan 0 och 10 poäng.

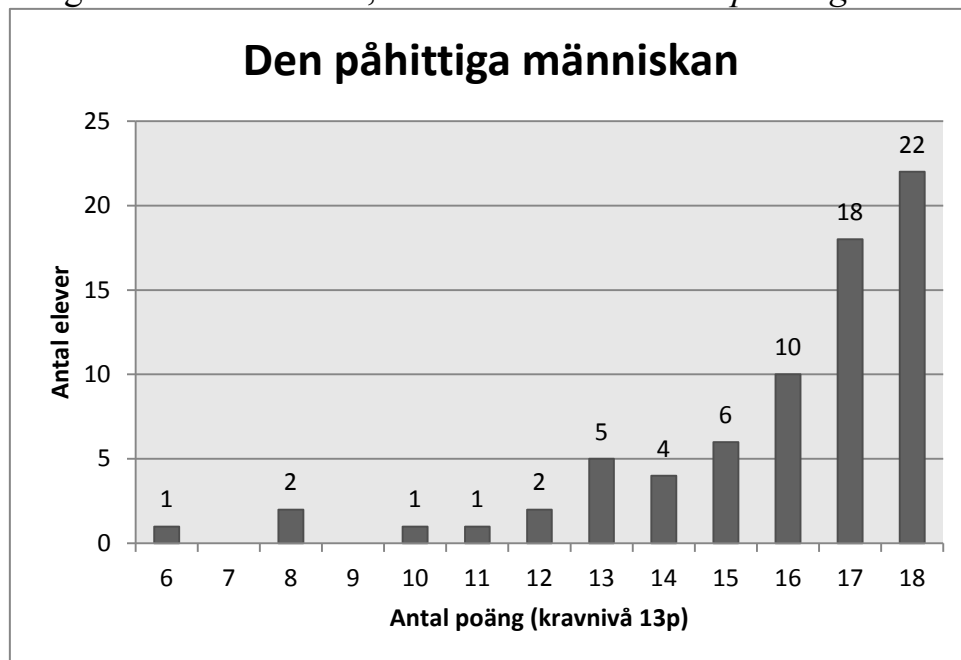
Diagram 7. Elevresultat, 2011 års faktatext *Himlens stjärnor*.

Kravnivån för 2011 års faktatext, *Himlens stjärnor*, är 12 poäng. Vid en analys och en jämförelse med föregående års faktatext, *Lägg ägg*, bedömdes 2011 års faktatext vara svårare till sin utformning och sitt innehåll. Därmed sänktes kravnivån en poäng.

Diagram 7 visar att 67 elever av 72 har klarat kravnivån på provet. Majoriteten av eleverna, 45 av 72, uppnår ett resultat som ligger mellan 16 och 18 poäng. Det är 24 elever som uppnår ett resultat mellan 11 och 15 poäng, medan 3 elever uppnår ett resultat mellan 0 och 10 poäng.

Diagram 8. Elevresultat, 2012 års faktatext *Den påhittiga människan*.

Kravnivån för 2012 års faktatext, *Den påhittiga människan*, är 13 poäng. Vid en analys och en jämförelse med föregående års faktatext, *Himlens stjärnor*, bedömdes 2012 års faktatext vara lättare till sin utformning och sitt innehåll. Därmed höjdes kravnivån en poäng.

Diagram 8 visar att 65 elever av 72 har klarat kravnivån på provet. Majoriteten av eleverna, 50 av 72, uppnår ett resultat mellan 16 och 18 poäng. Det är 18 elever som uppnår ett resultat mellan 11 och 15 poäng, medan 4 elever uppnår ett resultat mellan 0 och 10 poäng.

3.4.2.1 Hur förhåller sig faktatexternas kravnivå och elevresultat till varandra?

Tabell 4. Fördelning av elevresultat, faktatext.

Berättande text	År	Kravnivå	Antal elever	0–10 poäng	11–15 poäng	16–18 poäng	Antal elever som klarat kravnivån
Människors och djurs språk	2009	13 poäng	72	5	21	44	65
Lägg ägg	2010	13 poäng	72	2	19	51	66
Himlens stjärnor	2011	12 poäng	72	3	24	45	67
Den påhittiga människan	2012	13 poäng	72	4	18	50	65

Sammanfattningsvis visar resultatet att majoriteten av eleverna har uppnått ett högt resultat på alla fyra läsprov. Antalet elever som har uppnått ett resultat på eller över kravnivån är i stort sett detsamma för alla de fyra faktatexterna.

Majoriteten av eleverna har uppnått ett resultat mellan 16 och 18 poäng. Antalet elever som uppnått ett resultat mellan 11 och 15 poäng och befinner sig precis runt kravnivån, dvs. den lägsta godtagbara nivån, är betydande för samtliga fyra faktatexter. Det märks tydligast i faktatexterna *Människors och djurs språk* och *Himlens stjärnor* där, 22 respektive 24 elever befinner sig i detta poängspann. För övriga två faktatexter *Lägg ägg* och *Den påhittiga människan* är motsvarande siffra 19 respektive 18 elever.

När det gäller faktatexterna kan man konstatera att eleverna uppnår höga poängresultat, men att det är större spridning av elevernas resultat än i de berättande texterna. Det är fler elever som uppnår ett resultat mellan 0 och 10 poäng. Det är också en större andel av eleverna som uppnår ett resultat mellan 11 och 15 poäng, alltså befinner sig kring kravnivån. Denna grupp är i genomsnitt dubbelt så många för faktatexten som för den berättande texten. Av de 72 elever som genomfört faktatexten är det 57 elever som klarar kravnivån på samtliga läsprov. Av de resterande 13 eleverna som inte klarat kravnivån är det ingen som misslyckats på samtliga fyra läsprov. De har lyckats på minst ett av läsproven.

I likhet med resultatet för de berättande texterna visar resultatet för faktatexterna att beslutet att höja alternativt sänka kravnivån för att jämställa faktatexterna med varandra i stort sett har fungerat bra.

3.5 Avslutande diskussion

Syftet med denna rapport är att kartlägga på vilket sätt lästexterna som ingick i ämnesproven i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3, 2009–2012, kan sägas uppfylla kravet på likvärdighet över tid. Dessutom syftar studien till att studera hur elevernas resultat, gällande de berättande texterna och faktatexterna, ser ut kring de satta kravnivåerna samt att studera hur elevernas resultat på faktatexterna förhåller sig till resultatet på de berättande texterna.

Ju längre arbetet med rapporten framskred desto tydligare blev det att rapporten kunde delas in i två delar. En resultatdel påvisar att texterna uppfyller kravet på likvärdighet över tid samt att instrumentet att justera texternas svårighetsgrad med hjälp av att höja respektive sänka kravnivån har fungerat väl. Den andra delen berör indelningen av eleverna i grupper om uppnådda poäng (0–10, 11–15 och 16–18). De elever som uppnår ett resultat mellan 11 och 15 poäng blir här speciellt intressant att belysa då de representerar de elever som ligger kring kravnivåerna och den lägsta godtagbara kunskapsnivån i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3.

3.5.1 De berättande texterna

Resultaten visar att de berättande texterna håller en jämn svårighetsgrad och att majoriteten av eleverna har uppnått ett högt resultat på alla fyra läsprov som prövar läsning av de berättande texterna. De flesta elever har klarat kravnivån på alla läsprov och majoriteten av dem har uppnått ett resultat som ligger mellan 16 och 18 poäng. Detta är positivt, då de flesta elever, precis som resultatet visar, förväntas ha kommit längre i sin läsutveckling än vad den lägsta godtagbara nivån på läsprovet anger.

Om man studerar de elever som uppnår ett resultat mellan 11 och 15 poäng, det vill säga kring kravnivån, så är det en samstämmighet i resultatet för texterna *Blodligan*, *Önskestjärnan* och *Miss Amanda Hill*. Däremot är det en skillnad i detta spann när det gäller texten *Edvins favoritmoster Gittan*. En betydligt större andel av eleverna, nästan dubbelt så många, uppnår ett resultat mellan 11 och 15 poäng och det är även fler elever som har mellan 0 och 10 poäng.

Redan vid fastställandet av kravnivån för denna text fanns det indikationer i utprovingsmaterialet som pekade på att texten var något svårare både rent innehållsmässigt och språkligt än föregående års text *Blodligan*. Med anledning av detta sänktes kravnivån för texten med en poäng till 13 poäng. En tänkbar förklaring till att så många elever befinner sig kring kravnivån kan vara att i den berättande texten *Edvins favoritmoster Gittan* finns ett underliggande budskap eller känsla som skulle kunna göra att texten framstår som något svårare. Läsaren får i texten träffa Edvins moster, Moster Gittan som är lite annorlunda. Detta faktum är inte explicit uttryckt i texten men det framgår ändå tydligt

genom hennes sätt att vara och på det sätt som Edvin, huvudpersonen, talar om sin moster.

Texten *Önskestjärnan* bedömdes även den vara något svårare än *Blodligan* i linje med *Edvins favoritmoster Gittan*. Av denna anledning har också den texten kravnivån 13 poäng. Precis som i *Edvins favoritmoster Gittan* finns det ett underliggande budskap. Här är det en önskan om att vara någon annan, i det här fallet att huvudpersonen vill förvandlas från människa till hund. När önskan infaller kastas läsaren från en realistisk och elevnära situation in i en helt annan värld med ett helt annat perspektiv. En inte helt enkel ”tankekullerbytta” för en elev i årskurs 3. Trots detta så verkar de allra flesta elever ha klarat av att hantera detta och antalet elever som klarat kravnivån är även här hög.

Man kan även hitta andra likheter mellan 2010 års berättande text, *Edvins favoritmoster Gittan*, och 2011 års berättande text, *Önskestjärnan*. Båda texterna har en mycket hög frekvens av elever som har klarat kravnivån, nämligen 87 respektive 88 elever av 90. Båda texterna har dessutom elever som uppnår ett resultat mellan 0 och 10 poäng. Det är även i dessa två texter som antalet elever i spannet 11 till 15 poäng är störst.

2012 års berättande text är *Miss Amanda Hill*. Denna text framstår som enklast för eleverna att klara av. Förmodligen beror det på att den berättande texten *Miss Amanda Hill* inte är lika komplex i sin uppbyggnad. Det finns inte några underliggande budskap i texten, vilket gör att den kan upplevas som enklare. Texten har ett rakt och enkelt språk och kan säga vara elevnära i sin handling. Även texten *Blodligan* har ett direkt och okomplicerat språk och är elevnära. I texten *Blodligan* finns inte heller några underliggande budskap eller känslor som kan göra texten svårare att ta till sig för eleverna. När det gäller resultatet finns det alltså många likheter mellan 2009 års berättande text, *Blodligan* och 2012 års berättande text, *Miss Amanda Hill*. Båda texterna har en hög frekvens av elever som har klarat kravnivån, nämligen 89 elever av 90. Det är ingen elev som uppnått ett resultat mellan 0 och 10 poäng och det är, så när som på en elev, samma antal elever som uppnår ett resultat mellan 11 och 15 poäng. Båda dessa texter har kravnivån 14 poäng.

Trots stora likheter mellan de fyra berättande texterna framstår texten *Miss Amanda Hill* som den enklaste att ta till sig. Detta är något som ska uppmärksammas inför kommande års prov med tanke på att den språkliga och innehållsmässiga jämförelsen görs, i första hand, mot föregående års text. Studiens slutsats när det gäller de berättande texterna är att likvärdigheten mellan texterna över tid har fungerat bra. Kalibreringen, som gjorts varje år mot föregående års prov, har visat att poänggränserna kan variera med en poäng beroende på texternas svårighetsgrad. Studien visar därmed att en jämnare fördelning av elevernas resultat har uppnåtts vilket stödjer provets stabilitet över tid.

3.5.2 Faktatexterna

Resultaten visar att även faktatexterna håller en jämn svårighetsgrad och att majoriteten av eleverna har uppnått höga resultat på alla fyra läsprov som prövar läsning av faktatexter. Den största delen av eleverna har klarat kravnivån på alla läsprov och av dem uppnår majoriteten ett resultat som ligger mellan 16 och 18 poäng. Detta är positivt, då de allra flesta elever, precis som resultatet visar, förväntas ha kommit längre i sin läsutveckling än den lägsta godtagbara nivån som läsproven anger.

Trots det goda resultatet visar det sig att spridningen av elevernas resultat är större när det gäller faktatexterna. Det är fler elever som inte uppnår kravnivån på faktatexterna än på de berättande texterna. Det är även betydligt fler elever som befinner sig kring kravnivån, den lägsta godtagbara nivån. Gruppen som uppnår ett resultat mellan 11 och 15 poäng varierar mellan 18 och 24 elever för faktatexterna. Den grupp elever som uppnår ett resultat mellan 0 och 10 poäng är även den större.

2009 års faktatext, *Människors och djurs språk* och 2011 års faktatext, *Himlens stjärnor* har en liknande uppdelning av elevernas resultat. Av de 72 elever som deltagit i studien är det 65 respektive 67 av dessa vars resultat når kravnivån. Av dessa är det 22 respektive 24 elevers resultat som befinner sig kring kravnivån, den lägsta godtagbara nivån. *Himlens stjärnor* har dock, till skillnad från *Människors och djurs språk*, en lägre kravnivå då den texten bedömdes vara något svårare både språkligt och innehållsmässigt.

2010 års faktatext, *Lägg ägg* och 2012 års text, *Den påhittiga människan*, har en liknande uppdelning av elevernas resultat. Av de 72 elever som deltagit i studien är det 66 respektive 65 elever som klarat kravnivån. Av dessa är det 19 respektive 18 elever som befinner sig kring kravnivån, den lägsta godtagbara nivån.

Om man jämför de fyra faktatexterna med varandra är det inte någon av texterna som utmärker sig speciellt. Resultaten i denna studie visar dock att sänkningen av kravnivån med en poäng när det gäller texten *Himlens stjärnor* kan diskuteras. Hade kravnivån på 13 poäng behållits hade färre elever uppnått kravnivån, 64 elever istället för 67. Effekten av denna sänkning går inte utifrån detta material att dra några säkra slutsatser kring. Man kan däremot konstatera att likvärdigheten mellan texterna över tid, i stort har fungerat bra.

3.5.3 Texternas kravnivåer

I de berättande texterna och faktatexterna finns det en grupp elever som uppnår ett resultat mellan 11 och 15 poäng. Dessa elever befinner sig kring kravnivån som utgör den lägsta godtagbara kunskapsnivån för årskurs 3. I de berättande texterna är antalet elever som uppnår ett resultat kring kravnivåerna mycket jämn förutom för i texten *Edvins favoritmyster Gittan*. Där syns ett större antal

elever vars resultat befinner sig runt kravnivån. Även för faktatexterna är antalet elever som uppnår ett resultat kring kravnivån relativt jämnt fördelat. Dock är det väsentligt många fler elever som uppnår ett resultat kring kravnivån när det gäller faktatexterna än de berättande texterna.

De elever, som alltid kommer att beröras av huruvida kravnivån på ett prov sänks eller höjs, är gruppen elever vars resultat på läsprovet befinner sig mellan 11 och 15 poäng.

För att identifiera vilka dessa elever är kan verksamma lärare använda sig av samma metod som i denna studie. Här är elevernas resultat fördelade på tre större grupper. En grupp elever som har uppnått ett resultat mellan 0 och 10 poäng, en grupp elever som har uppnått ett resultat mellan 11 och 15 poäng och en grupp elever som uppnått ett resultat mellan 16 och 18 poäng. Den undervisande läraren kan göra samma uppdelning av sina elevers resultat. När detta är utfört kan läraren identifiera vilka elever som befinner sig kring kravnivåerna i provet och således rikta stödinsatser samt undervisning på ett effektivt sätt.

3.5.4 Samtidig kalibrering

Möjligheten att studera elevresultaten för de berättande texterna och faktatexterna i svenska och svenska som andraspråk där samma elever utfört samma prov, under samma tidsperiod, har varit mycket värdefullt. Särskilt inför det framtida arbetet med läsproven. Detta då varje nytt läsprov ställs i relation till föregående läsprov. Av särskild stor vikt är att säkerställa att ingen glidning sker när det gäller kravnivåerna på de olika läsproven över tid. Denna studie möjliggör att så långt det är möjligt förhindra att sådan glidning sker. Möjligheten att med hjälp av samtidig kalibrering, dvs. att kunna justera de berättande texternas och faktatexternas svårighetsgrad genom att höja eller sänka kravnivån en poäng, är mycket värdefull. Vikten av att göra nedslag i provkonstruktionen och utföra kommande liknande studier framstår därmed som ett både viktigt och nödvändigt instrument för att kunna säkerställa texternas likvärdighet även framöver.

4 Framåtblickar

Barbro Hagberg-Persson

I anslutning till studien om de flerspråkiga elevernas svenska språkförmåga uppmärksammade jag att elevernas språkbakgrund inte alltid framgick ur elevmaterialet. Det är allmänt känt att flerspråkiga elever behärskar mer än ett språk, har bott i Sverige under olika lång tid och har lärt sig svenska under vitt skilda förhållanden. Flerspråkiga elever utgör med andra ord en mycket heterogen grupp med stora individuella skillnader mellan sig (Axelsson 2003:146, Hyltenstam 2007:45). Vissa elever har mött svenska språket från tidig barndom (Hagberg-Persson 2006:173). Andra elever har vid skolstarten inte haft någon eller ytterst lite kontakt med majoritetsspråket, svenska (Salameh 2012:27).

Mot denna bakgrund blir det angeläget att i en uppföljande studie göra en detaljerad kartläggning av ett antal flerspråkiga elevers språkbakgrund för att i nästa steg kunna jämföra elevernas språkbakgrund med provresultatet. En sådan studie skulle kunna ge ytterligare kunskaper och än mer öka förståelsen kring flerspråkiga elevers svenska språkutveckling.

Ett annat perspektiv att undersöka vidare rör läsproven för årskurs 3 i sin helhet. I ämnesprovet prövas elevernas läsförmåga ur fyra olika aspekter. Två delprov fokuserar elevernas grundläggande läsförståelse med stöd av en berättande text och en faktatext med tillhörande flervalfrågor. Ett delprov prövar elevernas grundläggande läsförståelse genom enskild högläsning och i ytterligare ett delprov prövas om eleverna kan föra ett kort textsamtal om den upplästa texten. Till de två senare delproven ingår ett bedömningsunderlag där ett antal aspekter ska vara uppnådda för respektive kravnivå. Avsikten med de fyra läsproven är sålunda att ge en så sammansatt bild som möjligt av elevernas läsförmåga i relation till de kunskapskrav för årskurs 3 som kursplanerna i svenska och svenska som andraspråk anger.

I föreliggande rapport är det speciellt de två delprov som prövats med stöd av en berättande text och en faktatext som har undersökts. I en skrift från Skolverket *Med fokus på läsande* (Skolverket 2012c: 28 ff.) har däremot alla fyra delprov som prövar läsförmåga för årskurs 3 jämförts med PIRLS-testet. Resultatet av denna jämförelse visar att det finns många likheter mellan ämnesprovet i årskurs 3 och utformningen av PIRLS 2011, så som det testet har genomförts i Sverige (s. 40).

Med tanke på att ämnesprovet har ambitionen av att ge en så sammansatt bild som möjligt av elevers läsförmåga i slutet av det tredje skolåret vore det

intressant att mer i detalj kunna studera ett antal elevers resultat på alla fyra läsprov. Denna studie skulle också kunna innefatta en jämförelse mellan de två delprov som prövas med stöd av en kvantitativ beräkning och de två delprov som prövas med stöd av en kvalitativ lärarbedömning.

Litteratur

- Axelsson, Monica 2003: Andraspråksinlärning i ett utvecklingsperspektiv . I: Bjar, Louise, & Liberg, Caroline, (red.) *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur. S.127–152.
- Björklund Boistrup, Lisa 2005: Att fånga lärandet i flykten. I: Lindström, Lars & Lindberg, Viveca (red.) *Pedagogisk bedömning. Om att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap*. Stockholm: HLS förlag. S. 11–129.
- Brink, Lars 2009: Bättre läsning och bättre skrivande – men hur? Om grupprocesser och textrörlighet. I: *Bygga broar och öppna dörrar. Att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola*. Stockholm: Liber. S. 114–147.
- Coxhead, Averil & Nation, Paul 2001: The specialised vocabulary of English for academic purposes. In Flowerdew, John & Peacock, Matthew (Eds.), *Research Perspectives on English for Academic Purposes*. Cambridge: Cambridge University Press. S. 252–267.
- Cummins, Jim 1996: *Negotiating Identities: Education for Empowerment in a Diverse Society*. Ontario: California Association for Bilingual Education.
- Eriksen Hagtvæt, Bente 2004: *Språkstimulering. Del 1: Tal och skrift i förskoleåldern*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Gibbons, Pauline 2006: *Stärk språket. Stärk lärandet. Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Hagberg-Persson, Barbro 2006: *Barns mångfaldiga språkresurser i mötet med skolan*. (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 70.) Uppsala universitet.
- Hagberg-Persson, Barbro (2010a): Ämnesprov i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3. I: Hagberg-Persson, Barbro, Berg, Elisabeth & Lagrell, Kerstin. *Ämnesprov i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3 – en utprövningsomgång*. (Svenska i utveckling 28. FUMS Rapport 229.). Uppsala universitet. S.7–10.
- Hagberg-Persson, Barbro (2010b): Ämnesprovets framväxt. I: Hagberg-Persson, Barbro, Berg, Elisabeth & Lagrell, Kerstin. *Ämnesprov i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3 – en utprövningsomgång*. (Svenska i utveckling 28. FUMS Rapport 229.). Uppsala universitet. S.11–18.
- Hagberg-Persson, Barbro (2013): Flerspråkiga elevers språkförmåga sedd genom det nationella provet i årskurs 3 (under utgivning).
- Hagtvæt, Bente E. 2009: När riskbarn möter klassrumspraxis. I: Bjar, Louise & Frylmark, Astrid (red.) *Barn läser och skriver*. Lund: Studentlitteratur. S. 169–192.
- Harrison, Christine & Howard, Sally 2012: *Bedömning för lärande i årskurs F–5. "Inne i "the Primary Black Box"*. Stockholms universitets förlag.

- Henriksson, Widar 2010: Kunskapsprövningar i klassrummet - att bedöma elever. I: Lundgren, Ulf P, Säljö, Roger & Liberg, Caroline (red.). *Lärande skola bildning*. Stockholm: Natur & Kultur. S. 295–337.
- Hyltenstam, Kenneth 2007: ”Modersmål och svenska som andraspråk”. I: *Att läsa och skriva – forskning och beprövad erfarenhet*. Myndigheten för skolutveckling. Stockholm: Liber. S 45–71.
- Langer, Judith A. 2005: *Litterära föreställningsvärldar*. Göteborg: Daidalos AB.
- Ledin, Per 1998: Att sätta punkt. Hur elever på låg- och mellanstadiet använder meningen i sina uppsatser. I: Elmevik, Lennart, Nordberg, Bengt & Thelander, Mats. *Språk och stil. Tidskrift för svensk språkforskning*. Uppsala universitet.
- Liberg, Caroline 2003: Möten i skriftspråket. I: Bjar, Louise, & Liberg, Caroline, (red.) *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur. S.215–235.
- Liberg, Caroline 2007: ”Språk och kommunikation”. I: *Att läsa och skriva – forskning och beprövad erfarenhet*. Myndigheten för skolutveckling. Stockholm: Liber. S. 7–23.
- Liberg, Caroline & Säljö, Roger 2010: Grundläggande färdigheter – att bli medborgare. I: Lundgren, Ulf P., Säljö, Roger & Liberg, Caroline (red.) *Lärande skola bildning. Grundbok för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur. S. 233–253.
- Lindberg, Inger 2006: ”Med andra ord i bagaget”. I: Bjar, Louise (red.) *Det hänger på språket!* Lund: Studentlitteratur. S. 57–91.
- Linell, Per 1978: *Människans språk: en orientering om språk, tänkande och kommunikation*. Lund: Liber läromedel.
- Lundahl, Christian 2009: *Varför nationella prov? – framväxt, dilemman, möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.
- Meek, Margaret 1991: *On being Literate*. London: Bodley head.
- Petterson, Astrid 2005: Bedömning – varför, vad och varhän? I: Lindström, Lars & Lindberg, Viveca (red.) *Pedagogisk bedömning. Om att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap*. Stockholm: HLS förlag. S. 31–42.
- Salameh, Ewa-Kristina 2012: Flerspråkig språkutveckling. I: Salameh, Ewa-Kristina (red.) *Flerspråkighet i skolan – språklig utveckling och undervisning*. Stockholm: Natur & Kultur. S. 27–55.
- Skolverket 2007: *PIRLS 2006. Läsförmågan hos elever i årskurs 4 – i Sverige och i världen*. Stockholm.
- Skolverket 2009: *Kursplan med kommentarer till mål som eleverna lägst ska ha uppnått i slutet av det tredje skolåret i ämnena matematik, svenska och svenska som andraspråk*. Stockholm.
- Skolverket 2010: *Ämnesproven i grundskolans årskurs 3. En redovisning av utprövningsomgången 2009*.
- Skolverket 2011a: *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm.

- Skolverket 2011b: *Ämnesproven i grundskolans årskurs 3. En redovisning av genomförandet 2010.*
- Skolverket 2011c: *Ämnesproven i grundskolans årskurs 3. En redovisning av genomförandet 2011.*
- Skolverket 2011d: *Kunskapsbedömning i skolan – praxis, begrepp, problem och möjligheter.* Stockholm.
- Skolverket 2012a: *Ämnesproven i grundskolans årskurs 3. En redovisning från genomförandet 2012.*
- Skolverket 2012b: *PIRLS 2011. Läsförmågan hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv.* Stockholm.
- Skolverket 2012c: *Med fokus på läsande. Analys av samstämmigheten mellan svenska styrdokument, ämnesprov i svenska och PIRLS 2011.* Stockholm.
- Smidt, Jon 2009: Skrivandet och skrivandets syften – barns och ungas vägar till olika ämnen. I: Lorentzen, Rutt, Trøite & Smidt, Jon (red.) *Det nödvändiga skrivandet – om att skriva i förskolan och skolans alla ämnen.* Stockholm: Liber. S. 28–42.
- Snow, Catherine 1983: Literacy and Language: Relationships during the Preschool Years. I: *Harvard Educational Review*, Vol. 53; No.2, S. 165–189.
- Utbildningsdepartementet 1994: *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet.* Stockholm.
- Westlund, Barbro 2010: Bedömning av och för läsförståelse. I: Lundahl, Christian & Folke-Fichtelius, Maria (red.) *Bedömning i och av skolan – praktik, principer, politik.* Lund: Studentlitteratur. S. 185–198.
- Viberg, Åke 1996: Svenska som andraspråk i skolan. I: Hyltenstam, Kenneth, (red.) *Tvåspråkighet med förhinder. Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige.* Lund: Studentlitteratur. S. 110–147.

Kunskapsprofil – svenska och svenska som andraspråk

Elevens namn: _____

Sammanfatta på den här sidan hur eleven lyckats i förhållande till mål att nå i svenska och svenska som andraspråk i slutet av årskurs 3.

Mål att nå i årskurs 3	Delprovsresultat N/EN*	Lärares kommentarer: (bedömning av Äp3 + elevens övriga prestationer)	Måluppfyllelse**
Eleven ska beträffande läsning – kunna läsa bekanta och elevnära texter med flyt (prövas ej i provet)			
– kunna läsa elevnära skönlitterära texter och kunna återberätta handlingen muntligt eller skriftligt (delprov C)			
– kunna läsa elevnära faktatexter och instruktioner och kunna beskriva och använda sig av innehållet muntligt eller skriftligt (delprov D)			
Eleven ska beträffande skrivning – kunna skriva läsligt för hand (prövas ej i provet)			
– kunna skriva berättande texter med tydlig handling (delprov E)			
– kunna skriva enkla och elevnära faktatexter och instruktioner där innehållet klart framgår (delprov G)			
– kunna stava ord som eleven själv ofta använder i skrift och ord som är vanligt förekommande i elevnära texter			
– kunna använda sig av stor bokstav, punkt och frågetecken i egna texter (delprov F)			

* = N (nått kravnivån) EN (ej nått kravnivån)

** = Måluppfyllelsen beskrivs med ja eller nej

Kunskapsprofil – svenska och svenska som andraspråk

Elevens namn: _____

Mål att uppnå i årskurs 3	Delprovs- resultat N/EN*	Lärarens kommentarer: (bedömning av Äp3 + elevens övriga prestationer)	Målupp- fyllelse**
<p>Eleven ska beträffande tal och samtal</p> <ul style="list-style-type: none"> – kunna berätta om och beskriva vardagliga händelser så att innehåll och handling på ett tydligt sätt framgår – kunna ge och ta emot muntliga instruktioner (delprov A) – kunna samtala om frågor och ämnen hämtade från egna och andras erfarenheter, texter och bilder genom att ställa frågor, framföra egna åsikter och ge kommentarer (delprov B) 			
<p>Övriga iakttagelser:</p>			

* = N (nått kravnivån) EN (ej nått kravnivån)

** = Måluppfyllelsen beskrivs med ja eller nej

Kunskapsprofil – svenska och svenska som andraspråk

Elevens namn: _____

Elevers kommentarer	Lärares kommentarer
Attityd till ämnet (självbedömning, ansvar, tilltro till den egna förmågan osv)	
Det här går bra	
Det här är svårt	

Hur går vi vidare?

Självbedömning

Namn: _____

... förstå och
berätta om det du
läst

... läsa en saga
eller berättelse

... läsa en hel
bok

... läsa en
faktatext

Jag talar, läser och skriver

... säga vad du
tycker

... skriva
och stava
rätt

... berätta en
historia eller
saga

... skriva meningar
så de blir rätt

... skriva om något
du lärt dig

... skriva en
berättelse eller
saga

Måla molnen med den färg
som passar bäst med hur du
känner dig när du ska...

Grönt = säker

Gult = ganska säker

Rött = osäker

Blodligan: Gemensamt svarsblad A–C

A) Vad är ett ödehus?

- A Det är ett hus som ligger på en ö.
- B Det är ett hus som är fullt med folk.
- C Det är ett hus där ingen har bott på länge.
- D Det är ett hus som har många våningar.

B) Hur beskrivs det i texten att Tania och Teo inte tycker om att möta Sam.

- A De springer sin väg.
- B De börjar gråta.
- C De skriker högt.
- D De blir alldeles stela.

C) Numrera meningarna i rätt ordning.

- A ___ Tania och Teo tänker gå till ödehuset i dag.
- B 1 På gatan finns ett gammalt ödehus.
- C ___ Tania och Teo tycker inte om att möta Sam.
- D ___ På väg till ödehuset möter barnen Sam.

Bedömningsunderlag – Skrivning

Elevens namn: _____

Kravnivå Eleven ska	Kommentar	Når kravnivån
<p>kunna återge ett kronologiskt händelseförlopp där handlingen tydligt framgår.</p>		
<p>kunna stava ett antal vanliga formord och minst tio olika (för eleven bekanta) innehållsord samt på minst tre ställen i en text kunna börja en mening med stor bokstav och avsluta med punkt eller frågetecken</p>		
<p>kunna skriva ett tydligt innehåll ur minst två aspekter, det vill säga texten ska innehålla minst två tydliga informationsdelar.</p>		

Rapportserien Svenska i utveckling

1. Margareta Andersson, 1995: Prov i modersmålet. En översikt över centralt utarbetade prov i Sverige och nio andra länder. (= FUMS Rapport nr 176.) 40 s.
2. Catharina Nyström, 1996: Skrivandet, kursplanerna och läromedlen. En studie av gymnasie-skolans läromedel i svenska 1970–1995. (= FUMS Rapport nr 178.) 52 s.
3. Birgitta Garne, 1996: Att pröva skrivförmågan med nationella prov. En presentation av proven i svenska för skolår 2 och 5. (= FUMS Rapport nr 180.) 55 s.
4. Birgitta Garne & Anne Palmér, 1996: Samspel och Kommunikation – om utvecklandet av nationella kursprov i svenska för gymnasieskolan. (= FUMS Rapport nr 182.) 73 s.
5. Orla Vigsø, 1996: Valgplakaten som kommunikation og marketing. (= FUMS Rapport nr 183.) 56 s.
6. Eva Östlund-Stjärnegårdh, 1997: Skriva debattartiklar i skolan – går det? Om texttypen debattartikel i nationella prov. (= FUMS Rapport nr 186.) 40 s.
7. Hanna Sofia Öberg, 1997: Referensbindning i elevuppsatser. En preliminär modell och en analys i två delar. (= FUMS Rapport nr 187.) 109 s.
8. Björn Melander, 1998: Inskickat och registrerat – sammanställning av uppgifter rörande de nationella proven i svenska vår- och höstterminen 1996 samt vårterminen 1997. (= FUMS Rapport nr 188.) 53 s.
9. Annika Persson, 1998: Texten och inspirationskällan. En studie av förlagans betydelse för elevers fria textproduktion i skolår 5. (= FUMS Rapport nr 191.) 42 s.
10. Anne Palmér, 1999: Tankar om tal – lärares och elevers syn på muntlig framställning i undervisning och bedömning. (= FUMS Rapport nr 193.) 57 s.
11. Helena Olevard, 1999: ”Tonårsliv”. En pilotstudie av 60 elevtexter från standardproven för skolår 9 åren 1987 och 1996. (= FUMS Rapport nr 194.) 28 s.
12. Eva Östlund-Stjärnegårdh, 1999: Principen och praktiken. En enkätundersökning av lärares syn på bedömning av gymnasieelevers texter. (= FUMS Rapport nr 195.) 40 s.
13. Catharina Nyström & Maria Ohlsson (red.), 1999: Svenska på prov. Arton artiklar om språk, litteratur, didaktik och prov. (= FUMS Rapport nr 196.) 150 s.
14. Catharina Nyström, 2000: Ledfamiljer och referentrelationer. En modell för analys av referensbindning tillämpad på gymnasisttexter. (= FUMS Rapport nr 197.) 59 s.
15. Kerstin Lagrell, 2000: Växa i skrivandet. Om förhållningssättet till de yngre skolbarnens skrivutveckling. (= FUMS Rapport nr 199.) 70 s.
16. Maria Ohlsson, 2001: Säker stil eller rätt i sak? En studie i gymnasisters analyser av en enkät. (= FUMS Rapport nr 204.) 45 s.
17. Anne Palmér, 2002: Röster i samspel. Analys av gymnasieelevers radioprogram. (= FUMS Rapport nr 205.) 59 s.
18. Helena Andersson, 2002: Svenska som första- och andraspråk – en jämförande studie av texter från skolår 9. (= FUMS Rapport nr 208.) 97 s.
19. Catharina Nyström, 2003: Argumentera! En presentation av gymnasisters texter i databasen ARGUS. (= FUMS Rapport nr 209.) 61 s.
20. Katharina Hallencreutz, 2003: Särskrivningar och andra skrivningar i elevspråk. (= FUMS Rapport nr 210.) 101 s.

21. Maria Eklund Heinonen, 2005: Godkänd eller underkänd? Hur processbarhetsteorin kan tillämpas vid muntliga språktester av andraspråksinlärare. (= FUMS Rapport nr 215.) 59 s.
22. Inger Gröning, 2006: Interaktion och lärande i flerspråkiga klasser. (= FUMS Rapport nr 218.) 89 s.
23. Eva Östlund-Stjärnegårdh, 2006: Att förmedla egna och andras tankar. Om gymnasisters källhantering i det nationella provets skrivuppgift. (= FUMS Rapport nr 219.) 52 s.
24. Karin Wesslén, 2008: Processkrivande – en etablerad metod på gymnasiet? (= FUMS Rapport nr 225.) 55 s.
25. Ciolek Laerum, Beatrice, 2009: Elever skriver och lärare bedömer – en studie av elevtexter i åk 9. (= FUMS Rapport nr 226.) 60 s.
26. Palmér, Anne, 2010: Att bedöma det muntliga. Utvärdering av ett delprov i gymnasieskolans nationella kursprov, Svenska B. (= FUMS Rapport nr 227.) 61 s.
27. Nyström Höög, Catharina, 2010: Mot ökad diskursivitet? Skrivutveckling speglad i provtexter från årskurs 5 och årskurs 9. (= FUMS Rapport nr 228.) 62 s.
28. Hagberg-Persson, Barbro, Berg, Elisabeth & Lagrell, Kerstin, 2010: Ämnesprov i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3 – en utprövningsomgång. (= FUMS Rapport nr 229.) 89 s.
29. Nordberg, Olle, 2013: Att finnas till som läsare – skönlitterär läsning i ett elevperspektiv. Didaktiska tillämpningar av en empirisk studie baserad på elevers egna texter om sin läsning. 91 s.
30. Hagberg-Persson, Barbro, Wiberg, Cecilia, 2013: Elever visar vad de kan. Två studier kring ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3. 62 s.

Beställning

Rapporter i serien Svenska i utveckling kan beställas från:

Gruppen för nationella prov i svenska och svenska som andraspråk

Box 527

751 20 UPPSALA

Telefon: 018-471 34 06

E-post: nationella.prov.svenska@nordiska.uu.se

Besöksadress: Thunbergsvägen 3L

Vissa rapporter finns även nätpublicerade på www.natprov.nordiska.uu.se.